

TURİZM VE HUKUKA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Bu ünite de turizm ve hukuka ilişkin temel kavramlar açıklanmıştır. Turizm olgusu ile yakından ilgili olan kavramlar arasında boş zaman, seyahat ve turist kavramları ele alınmıştır. Turizm kavramının çeşitli tanımlarına yer verilmiştir. Turizm hukuku boyutuyla hukuka ilişkin bazı temel kavramların açıklandığı bu ünite de; hukuk – hak, ödev – borç, hukuki işlem – sözleşme ve yerleşim yeri gibi konumuz açısından önem arz eden kavramlar üzerinde durulmuş ve son olarak turizm hukukuna dair çeşitli tanımlara yer verilmiştir.

TURİZME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Boş Zaman Zaman; “çalışma zamanı”, “çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman”, “yaşamı sürdürmeye yönelik etkinliklerde geçen zaman” ve “boş zaman” olmak üzere dört bölümden oluşur. Boş zaman; kişilerin dinlendiği, geçirilen vakitten zevk aldığı, stres ve yorgunluklarından arındığı, ilginç deneyimler kazandığı, kısaca özgür ve mutlu olmak için kendi bağımsız iradesi ile geçirdiği zaman dilimidir. Kişiler ekonomik mülkiyet, makul çalışma süreleri, teknolojik ilerlemeler, faaliyetleri kısıtlamak, yükümlülükleri yerine getirmemek veya ertelemek ve emeklilik gibi yollar ile daha fazla boş zamana sahip olabilirler. Turizm ise bir boş zaman değerlendirme şeklidir. Turizm faaliyetleri gezip, görme, bazı bölgeleri ziyaret etmenin de içinde olduğu pek çok aktiviteyi içerir. Turizm faaliyetleri özellikle son yıllarda boş zaman değerlendirme şekilleri içerisinde kendine özgü bir yer edinmiş ve dünyanın en geniş endüstrileri arasına girmiştir. Seyahat Turizmin temel olgusu seyahattir. En genel manada seyahat; yer değiştirme, bir yerden bir yere gitme olayıdır. Günümüzdeki anlamı ile turizm olarak adlandırılacak ilk toplu seyahat, 1841 yılında Thomas Cook isimli bir girişimci tarafından bir festival nedeniyle İngiltere’nin Leicester kentinden Loughborough kentine düzenlenmiş, bu geziye 70 kişiden oluşan bir grup katılmıştır. Başta İngiltere olmak üzere Kıta Avrupası ve Amerika’da demiryolu taşımacılığının gelişmesi, yolcu sayısında artışa neden olmuştur. Bu dönemde ayrıca buharlı gemilerin kullanılmaya başlanması, deniz yolculuğunu daha cazip hâle getirmiştir. Seyahat imkânlarının gelişmesi, seyahatlerin ve seyahat edenlerin sayısında yaşanan artış, konaklama imkânlarının da farklılaşması ve gelişmesini sağlamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı’ndan günümüze ulaşım araçlarında yaşanan gelişmeler, refah düzeylerindeki artış, toplumlar arasındaki yakınlaşmalar vb. etkenler neticesinde artık milyonlarca insan bir yerden bir yere turistik amaçla seyahat etmektedir. Turist Turizm olgusu içinde yer alan çeşitli paydaşlar bulunmakla birlikte, turizm faaliyetlerinin temel süjesini turist oluşturur. Diğer bir deyişle turist; turizm faaliyetlerinin öznesidir. 17. yüzyıldan itibaren günlük hayatta turist kelimesi kullanılmaya başlanmış olsa da bu kavramın terimsel bir anlam kazanması F. W. Ogilvy tarafından 1933 yılında tanımlanması ile mümkün olmuştur. 2013 yılında Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılan tanım, en güncel turist tanımıdır. Bu tanıma göre turist; yaşadığı bölge içinde veya dışında kişisel veya mesleki amaçlar ile seyahatler gerçekleştiren, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetler içinde bulunarak turizm aktivitelerine katılan ve turizm harcaması yapan kişidir. 1963 yılında gerçekleştirilen Uluslararası Turizm ve Seyahat Konferansı’nda turist kavramı ile ilgili olarak “yabancı turist”, “yerli turist”, “yabancı ziyaretçi” ve “günübirlikçi” kavramları tanımlanmıştır. Buna göre yabancı turist; gittiği ülkede en az 24 saat kalan ve geceleme yapan kişidir. Yerli turist ise kendi ülkesi içerisinde turizm tanımındaki özelliklere uygun olarak seyahat eden ve bulunduğu ülkede 24 saatten fazla konaklayan kişidir. Yabancı ziyaretçi kavramı, ülkeye yabancı bir ülkeden gelen ve konaklama süresi 24 saatten az veya çok olan bütün yabancı kişileri kapsar. Buna karşın günübirlikçi; gittiği ülkede 24 saatten az kalan ve geceleme yapmayan kişi olarak tanımlanmıştır. Turizm Günümüzde turizm kavramına dair en çok kabul gören tanım, Turizm Terimleri Sözlüğü’nde yer almaktadır. Bu tanıma göre turizm; kişilerin asıl ikametgâhları dışında başka bir yere eğlence, tatil, kültür, arkadaş veya akraba ziyareti, aktif spor, toplantı, görev, öğrenim, sağlık, transit geçiş vb. amaçlar ile seyahat etmelerinin doğurduğu olaylar bütünüdür. Bir faaliyetin turizm faaliyeti sayılabilmesi için öncelikle; yerleşmek niyeti olmaksızın yaşanılan yerin dışına çıkılması, gelir sağlama dışında birtakım amaçlar doğrultusunda seyahat etmek ve seyahatler konaklamayı gerektiriyor ise bu faaliyetler esnasında konaklama tesislerinin mal ve hizmetlerinden yararlanma şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Turist kavramının tanımında olduğu gibi ülkemizde turizm hukuku alanında uygulanan kanun ve yönetmeliklerde turizm kavramı henüz tanımlanmamıştır. HUKUKA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR Hukuk Hukuk; toplumsal hayatı oluşturan kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile desteklenmiş sosyal kurallar

bütünüdür. Hukuk kavramı “pozitif hukuk” şeklinde kullanıldığında ise belirli bir ülkede belirli bir dönemde uygulanmakta olan hukuku ifade eder. Hak Hak, hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetki veya kişilerin hukuk düzeni tarafından korunan menfaatleri biçiminde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda özgürlük (hürriyet) ve hak kavramlarının aynı anlama gelmediklerini belirtmek gerekir. Zira özgürlük; kişinin dışarıdan herhangi bir baskı, engelleme veya müdahale olmaksızın bir davranış veya eylemde bulunabilmesidir. Hak ise az önce de belirttiğimiz gibi hukuk kurallarının verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirebileceğimiz davranış veya eylemleri kapsar. Kısaca hak, hürriyetin somutlaşmış biçimidir. Haklar; özel hukuk - kamu hukuku ayrımı ile uyumlu bir şekilde “kamu hukukundan doğan haklar” yani “kamu hakları” ve “özel hukuktan doğan haklar” yani özel haklar olarak ikiye ayrılır. Kamu hakları ve özel haklar da alt gruplardan oluşmaktadır. Ödev – Borç – Yükümlülük Hukuk kurallarından kaynaklanan ödev; bir hukuk kuralı çerçevesinde yapılması ya da yapılmaması zorunlu olan şeyi ifade eder. Hak ve ödev kavramları simetrik kavramlardır. Zira hak kavramı, karşısında ödev kavramını bulur. Bir tarafın hakkı, diğer tarafın ödevidir. Ödev kavramı, kamu hukukunda kullanılan bir kavramdır. Özel hukukta ise ödev kavramı yerine çoğunlukla “borç” kavramı kullanılmaktadır. Borç kavramının biri dar diğeri geniş olmak üzere iki anlamı bulunmaktadır. “Dar anlamda borç” bir kişinin diğeri kişiye bir edada (davranışta) bulunma yükümlülüğüdür. Geniş anlamda borç ise belirli borçların ve alacakların doğumuna kaynaklık eden borç ilişkisi anlamına gelir. Yükümlülük, ödev ve borç kavramlarından farklı olarak ondan yararlanan kişinin bu davranışın ifasını talep edemediği, zamanında yerine getirilmemesi hâlinde ise herhangi bir tazminat hakkına sahip olmadığı davranış biçimidir. Hukuki Olay - Hukuki Eylem – Hukuki İşlem – Sözleşme Günlük yaşamda gerçekleşen olayları “doğa olayları” (genel anlamda olay) ve “hukuki olay” olmak üzere ikiye ayırarak inceleriz. Hukuki olaylar, hukuk düzeninin kendisine hukuki sonuç bağladığı olaylardır. Bu nedenle güneşin batışı veya kuşların uçuşması birer doğa olayı iken, hukuk düzeni kendisine hukuki bir sonuç bağladığı için insanın doğumu, ölümü, çalışması, seyahati, kavga etmesi veya depresyon, sel vb. birer hukuki olaydır. Böylece hukuki olaylar da kendi içinde “doğa olaylarından kaynaklanan hukuki olaylar” (hastalık, ölüm, depresyon, sel vb.) ve “insan davranışlarından kaynaklanan hukuki olaylar” (adam yaralamak, adam öldürmek, hırsızlık gibi) şeklinde ikiye ayrılır. İnsan iradesinden ya da hareketinden kaynaklanan eylemlere hukuki eylem veya hukuki fiil denir. Hukuki işlem ise hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamasıdır. İki taraflı hukuki işlemlerin bir türü olan sözleşmeler; tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları neticesinde kurulan hukuki işlemlerdir. Yerleşim Yeri Kişilerin ülkenin bir yerinde oturdukları, iş ve aile ilişkilerini topladıkları ve bu şekilde bağlı oldukları yere yerleşim yeri, diğeri adı ile ikametgâh denir. Yerleşim yerini seçmek hukuki bir fiildir. Türk Medeni Kanunu yerleşim yerine ilişkin iki temel ilke benimsenmiştir. Bunlar “yerleşim yerinin tekliği ilkesi” ve “yerleşim yerinin zorunluluğu ilkesi” dir. Yerleşim yerinin tekliği ilkesine göre herkesin bir yerleşim yeri vardır. Ancak kimsenin birden fazla yerleşim yeri olamaz. Kişilerin birden fazla yerde yaşamlarını sürdürmeleri hâlinde, bu yerlerden birini yerleşim yeri olarak belirlemeleri gerekmektedir. Yerleşim yerinin zorunluluğu ilkesine göre ise gerçek kişilerin de tüzel kişilerin de yerleşim yerlerinin bulunması zorunludur. Diğeri bir ifade ile herkes mutlaka bir yerleşim yerine sahip olmalıdır. Yerleşim yeri ve mesken (konut) kavramları birbirinden farklıdır. Sürekli kalma niyeti olmaksızın bilfiil oturlan yere mesken denir. Konaklama yerleri ise hukuken en fazla mesken olarak nitelendirilebilir ve böylece turistin turistik amaçla bulunduğu yerde ikametgâhından söz edilemez. Turizm Hukuku Bir hukuk dalının diğeri hukuk dallarından bağımsız olarak ortaya çıkışı, o alandaki ilişki ve faaliyetlerin yoğunlaşması neticesinde, bu alana ilişkin özgün hukuk kurallarının benimsenmesi neticesinde gerçekleşir. Nitekim yakın tarihlere kadar “turizm hukuku” adı altında ayrı bir hukuk dalı yok iken, turizm faaliyetlerinde yaşanan gelişim, çeşitlenme ve buna bağlı olarak turizm ilişkilerini düzenleyen hukuk kurallarındaki artış; bağımsız bir hukuk dalı olarak turizm hukukunun ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Turizm hukukuna dair birçok tanım yapılmış olmakla birlikte, turizm hukuku; bir hizmet endüstrisi olan turizm olayını düzenleyen hukuk kurallarının toplamından oluşan fonksiyonel bir hukuk dalıdır.

TURİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu ünite de geçmişten günümüze turizmin tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur.

İLK ÇAĞ'DA TURİZM

İnsanların buldukları yerlerden başka bir yere gitmeleri var oldukları zamanlardan beri süre gelen bir faaliyettir. Zaman içinde bu hareketlerin amaç ve şekilleri değişmiştir. M.Ö 3500'de yazının icadı ile başlayan ve M.S 375'te kavimler göçü ile son bulan ilk çağ, artık bilinçli bir saik ve çeşitli nedenlerle insanların bir yerden bir yere gitme eylemini gerçekleştirdikleri bir dönemdir. Gerçekten de modern anlamda turizm kavramı içinde değerlendirilmemekle birlikte insanlar, boş zaman kavramının henüz gelişmediği bu dönemde çeşitli nedenlerle seyahat etmişlerdir. Yerleşik oldukları yerin dışına çıkmamanın oldukça tehlikeli olduğu bu dönemde insanların başka bir yere gitme eylemlerini altında toplayıcılık, avcılık, tarım ve az da olsa ticaret gibi yaşamsal dürtüler neticesinde ortaya çıkan faaliyetleri gerçekleştirme arzusu yatar. Turizmin tarihsel gelişimi açısından geriye dönüp bakıldığında yazıyı ve tekerleği bulan Sümerlere kadar dayandığı görülür. Turizm kapsamında değerlendirilebilecek seyahatlerin başlangıcı ise bilinmeyi bilme, görülmeyeni görme ve öğrenme içgüdüleri ile yapılan gezilerdir. Bu anlamda Fenikelilerin ilk gezginler olduğu bilinmektedir. M.Ö 3100 – M.Ö 1166 yılları arasında Mısır İmparatorluğunda insanlar, yeni merkezlere ulaşabilmek için yollar yapmış, festivaller ve spor karşılaşmaları düzenleyerek kitle hareketleri oluşturmuşlardır. Eski Mısır M.Ö 3000 yıllarında gezginlerin rağbet ettiği yerlerin başında gelmektedir. Aşağı Mısır'da "Menfis" çevresinde yer alan piramitler, çok sayıda gezgin tarafından ziyaret edilmiştir. Bu sebeple kısa bir süre sonra Mısır'daki konaklama tesislerinin sayısı artmış ve daha konforlu bir yapıya kavuşmuştur. Hatta Babil Krallığı, Hammurabi Kanunları ile yiyecek-içecek satışlarına ilişkin düzenlemeler yapmıştır. Eski Yunan'da turizm olayının modern manada, belirgin ve yoğun bir şekilde gerçekleştiğini görüyoruz. M.Ö 2600 – M.Ö 1450 yılları arasında Yunan İmparatorluğunun oldukça geniş bir coğrafyaya yayılması ve denizcilik için önem vermesi, deniz aşırı yörelere ulaşılmasını sağlamış ve turizm hareketleri artmıştır. Eski Yunan'da turizm olayının modern manada, belirgin ve yoğun bir şekilde gerçekleştiğini görüyoruz. M.Ö 2600 – M.Ö 1450 yılları arasında Yunan İmparatorluğunun oldukça geniş bir coğrafyaya yayılması ve denizcilik için önem vermesi, deniz aşırı yörelere ulaşılmasını sağlamış ve turizm hareketleri artmıştır. M.Ö 700'lü yıllarda olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi ile İmparatorluğun çok sayıda insan tarafından ziyaret edildiği bilinmektedir. Romalılar ise önceki medeniyetlere nazaran çağdaş turizm anlayışında bir adım öne geçilmesini sağlamıştır. Zira düzenli yolların yapımı ve nispeten gelişmiş ulaşım vasıtalarının icadı Roma İmparatorluğu dönemine tekabül eder. Öyle ki Romalılar, geliştirilen ulaşım sistemi ile günde 120 – 150 km. uzağa gidebiliyorlardı. Kendi coğrafyalarında düzenlenen olimpiyatlara katıldıkları gibi, Mısır piramitlerini de ziyaret ediyorlar ve hatta sağlık turizminin ilk örneklerinden olmak üzere kaplıcalara da rağbet ediyorlardı. Bu dönemde yol güzergâhları boyunca yolcuların konaklamaları için "hanlar" inşa edilmişti. Mezopotamya'da ise asiller yazları sıcak iklim koşullarından kaçarak daha serin yerlere seyahat etmişlerdir. Zevk için seyahat elbette ulaşımın ve güvenliğin sağlanması ile gerçekleştirilebilir.

ORTA ÇAĞ'DA TURİZM

Orta çağ ve turizm denildiğinde akla ilk gelen husus dini amaçlı ziyaretlerdir. Zira hem Avrupa'da hem Ortadoğu'da bu tür ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bilhassa Avrupa'da dinsel turizmi yaygınlaştıran şey, din adamları ve derebeylerin halk üzerindeki baskıcı yönetimi olmuştur. Ticaretin azalması, tarım ekonomisine geçiş, baskıcı yönetimler, Hıristiyanlığın hızla yaygınlaşması ve kilisenin taassubu bu çağda modern anlamda turizm faaliyetlerinin varlığından söz etmemizi engeller. M.S 400 – M.S 1400 yılları arasında oldukça etkin olan Roma Katolik kilisesi, insanların dünyevi eğlencelerden uzak durması ve zamanını çalışarak ve ibadetle geçirmesi gerektiğini savunmuştur. Kilise tüm eğlence ve konaklama yerlerini kapattığı için Avrupalılar neredeyse sadece dini amaçlı seyahatlere katılmışlardır. Orta çağ'da dini amaçlı seyahatler sadece Hıristiyanlar tarafından değil, Müslümanlar tarafından da gerçekleştirilmiştir. Kudüs, Efes Saint – Jean kilisesi, Mekke, Medine ve Kerbela bu ziyaretlerde rağbet gören kutsal yerlerdir. Bu güzergâhlar arasına yolcular için hanlar inşa edilmiş, hanlar geniş coğrafyalarda güvenliğin sağlanamamasından ötürü geceleri insanların, ulaşımında kullanılan hayvan ve malzemenin gereksinimlerini karşılayacak şekilde tasarlanmışlardır. Hıristiyan ordularının Avrupa'dan hareket ederek Orta Doğu'ya düzenledikleri "haçlı seferleri" orta çağa damgasını vuran kitlesel hareketlerdir. Askeri olduğu kadar dinsel amaç taşıyan bu seferler, kötü birer örnek oluştursa da dinsel

amaçlı seyahatlerin birer örneğini teşkil eder. Tüm bu gelişmelerle birlikte ortaçağda kıtalararası kara yolu ticaretinin de başladığını görmek mümkündür. “İpek yolu” olarak bilinen ve on binlerce kilometreyi bulan ticaret hattı, Çin’den başlayıp Anadolu ve Akdeniz vasıtasıyla Avrupa’ya kadar uzanır. İpek yolu sadece tüccarların değil, doğudan batıya ve batıdan doğuya olmak üzere; bilgelerin, orduların, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin de yolu olmuştur. Doğudan batıya doğru gelişen bu ticari harekette daha önceki çağlardan beri kullanılmakta olan bir yol şebekesinden yararlanılmış ve yoğun bir şekilde ipek, porselen, kâğıt, baharat ve değerli taşlar kervanlar vasıtasıyla taşınmıştır. Diğer yandan bu dönemde Türk kavimlerinde de turizm hareketlerinin hız kazandığını görmekteyiz. Bilhassa Anadolu Selçuklu Devleti, kervansaraylar inşa ederek çağdaş turizm tesislerinin ilk örneklerini vermiştir.

YENİ ÇAĞ’DA TURİZM

Yeni çağ’ın başlarında Avrupa’nın sosyal yapısında farklılıklar yaşandı. Bu farklılaşmanın temel nedenini coğrafi keşifler oluşturur. Bu dönemde zenginleşen burjuva sınıfı, bilim ve sanat hareketlerine öncülük etmiş, Akdeniz limanları ticari önemini yitirmiş, buna karşın Atlas Okyanusu ticari önem kazanmıştır. Rönesans dönemine tekabül eden M.S 1400 – M.S 1550 yılları arası ve Elizabeth dönemi olarak bilinen M.S 1550 – M.S 1600 yılları arasında sanat gelişmiş, yeni opera ve tiyatro binaları inşa edilmiştir. İnsanlar eğlenceyi yeniden keşfetmişlerdir. Yeni konaklama merkezleri yapılmıştır. Bu dönemde ayrıca eğlence ve keşif amaçlı seyahatler düzenlenmiştir. Cenovalı kâşif, gezgin ve sömürgeci Kristof Kolomb’un yenedünyayı keşif maksadıyla ve İspanya Katolik kralının himayesinde gerçekleştirdiği seferler bu döneme rastlar. Kolomb 1492 yılında gerçekleştirdiği ilk sefer ile birlikte Atlas Okyanusunu aşan toplam 4 sefer düzenlemiştir. Vasco da Gama ve Ferdinand Macellan bu dönemde diğer ünlü kâşiflerdir. Osmanlı İmparatorluğu’nda 16. yüzyılda denizcilik denildiğinde akla ilk gelen Piri Reis, ortaya koyduğu çeşitli eserler ile insanlarda uzak diyarları görme arzusu uyandırmıştır. Türk haritacılık tarihinin en büyük isimlerinden olan Gelibolulu Piri Reis aynı zamanda bir amiral ve Osmanlı donanmasının Mısır kaptanı idi. Düzenlediği birçok deniz seferi neticesinde Kitâb-ı Bahriyye, Hadikat-ül Bahriyye ve Netayüçül -efkai ile Cezayir-ül – Bahar isimli pek meşhur eserler ortaya koymuştur. Bilhassa Kitâb-ı Bahriyye’si Akdeniz için uzun yıllar rehber olmuştur. Rönesans döneminde ayrıca sanatsal çalışmaların yoğunluk kazandığı merkezlere yönelik seyahatlerin arttığı gözlenmektedir. İtalya’ya yönelen bu seyahatler ile insanlar, kültürel turizmin ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Günümüzdeki manada turizm faaliyetlerine benzer seyahatler ise yine 17. yüzyılda Avrupa ülkelerinde ülke içi veya komşu ülkeler arasında gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde yaşanan bir diğer gelişme kaplıca turizminin yeniden canlanmasıdır. Kaplıca yöreleri İngiltere ve Kıta Avrupa’da bilhassa aristokratların yoğun ilgisine mazhar olmuştur.

YAKIN ÇAĞ’DA TURİZM

Çeşitli değişikliklere sahne olan dönemin önemli olaylarından ilki Fransız ihtilali iken, bir diğeri sanayii devrimidir. Seyahatler Fransız devrimi ve sanayi devriminden önce ticaret, din, sağlık gibi saikler ile gerçekleştirilmiş, kimi zaman da maceraperestlerin tekelinde şekillenmiş iken, sanayi devriminden sonra günümüzdeki manaya ulaşmıştır. Sanayi devriminden bir süre sonra tartışmasız bir gereklilik olarak çalışma hayatına ilişkin hukuki düzenlemelerin yapılması ile birlikte kişilerin gelirleri artmış, buna paralel olarak satın alma gücü artış göstermiş, böylece yaşam standartlarının yükselmesi ile turizm faaliyetlerine ayrılan pay da artmıştır. Ayrıca teknolojik alanda yaşanan gelişmeler, üretim için gerekli olan çalışma sürelerinin de azaltılmasını ve bireylerin daha fazla boş zamana sahip olmalarını sağlamıştır. Satın alma gücündeki artış tüketici tercihlerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Artık seyahat denildiğinde akla karmaşık hizmet ve yapılar ile desteklenen, isteğe bağlı boş zaman seyahatleri gelmektedir. Seyahat eden kişiler için “turist” kavramı ilk kez 1800’lü yıllarda kullanılmış, “turizm” kavramı ise yazılı olarak ilk kez 1811 yılında İngiltere’de yayınlanan “Sporting Magazine” isimli bir dergide kullanılmıştır. Avrupa’da ilk seyahat acentesi Thomas Cook tarafından 1845 yılında kurulmuştur. Turizm hareketleri 1. Dünya Savaşı’nın başlaması ile birlikte duraksamaya uğrasa da, savaştan hemen sonra ani bir gelişme göstermiştir. 1918 ve 1920 yılları arası modern turizmin başlangıcı olarak kabul görür. 2. Dünya Savaşı’nın sonunda ise Avrupa, yeniden yapılanma için çeşitli formüller üretmeye çalışırken, turizm; temel bir araç ve ekonomik kalkınma açısından son derece ihtiyaç duyulan döviz girdisinin hızlı bir şekilde sağlanması için potansiyel bir kaynak olarak görülmüştür. Savaşın psikolojik yönden insanlar üzerindeki olumsuz etkisi bir süre sonra deniz, kum ve güneş üçlüsünün önem kazanmasını sağlamıştır. Böylece kitle turizmi hareketi sektörde yeniden kendine yer bulmuş ve kış sporlarına rağbet artmıştır. Özel otomobillerin sayısındaki artış, nüfusun hareketlenmesine ve demiryolu ile ulaşamayan turizm merkezlerine erişimi kolaylaştırmış ve birçok yerde turizm canlanmıştır. Yakınçağda turizmin ülkemizde gösterdiği gelişimi ise planlı dönem öncesi ve planlı dönem sonrası olmak üzere ikiye ayırarak incelemek gerekir. 1923 ve 1962 yılları arasına tekabül eden dönem, planlı dönem öncesidir ki, Türkiye’de bu dönemde turizm alanında faaliyet gösteren ilk organizasyon Raşit Saffet Atabinen öncülüğünde kurulan “Seyyahin Cemiyeti” dir. Türkiye’deki ilk otel ise 1892 yılında İstanbul’da açılan “Pera Palas”tır.

TURİZM HUKUKUNUN HUKUK SİSTEMATIĞI İÇİNDEKİ YERİ VE DİĞER HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ

Bu ünite de turizm hukukunun, hukuk sistematiği içinde bir yerini belirlemek ve diğer hukuk dalları ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere öncelikle hukukun ve turizm hukukunun tanımını yapmak gerekir. Hukuk, örgütlenmiş bir toplum içinde yaşayan insanların birbirleriyle veya kişilerin yine kendilerinin meydana getirdikleri topluluklarla ve bu toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen, kişilerin hukuki güvencesini ve insan haklarını sağlamak amacıyla oluşturulan ve devlet gücü ile desteklenen bağlayıcı, genel, soyut ve devamlı hukuk kuralları bütünüdür. Turizm hukukunun ise, turizm olayı veya turizm işletmeleri esas alınarak tanımı yapılmaya çalışılmış ve sonuç olarak her iki unsuru da bir arada bulunduran bir tanım yapılmıştır. Turizm olayını esas alan tanıma göre turizm hukuku; bir hizmet endüstrisi olan turizm olayını düzenleyen hukuk kurallarının toplamından ibaret fonksiyonel bir hukuk dalıdır. Turizm işletmesini esas alan tanıma göre ise turizm hukuku; turizm işletmesini ve bu işletmenin hukuki ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Böylece her iki yönden bakıldığında hem turistleri hem de işletmeleri içeren turizm hukuku, turisti ve turizm endüstri kuruluşlarını ilgilendiren kurallar topluluğudur. Yakın zamana kadar bir hukuk dalı olarak kabul edilmemesine rağmen bugün turizm hukukunun varlığını kabul etmek kaçınılmazdır. Çünkü turizm sektörü giderek gelişim ve değişim göstermiş; bu gelişim ve değişimi düzenlemek hususunda genel hukuk kuralları yetersiz kalmış; genel hukuk kuralları ile birlikte özel olarak turizm kurallarını içeren mevzuata ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu ihtiyaç doğrultusunda turizm hukuku bir hukuk dalı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Turizm Hukukunun Genel Özellikleri Turizm hukuku, uluslararası kaynaklara sahip, turizm sektöründeki gelişmelere paralel olarak piyasa ekonomisi kuralları içerisinde yönelen, diğer hukuk dallarına göre daha dinamik gelişen yeni koşullara göre sürekli güncellenen karma bir hukuk dalıdır. Kamu Hukukunun ve Özel Hukukun Bir Parçası Olarak Turizm Hukuku Turizm hukuku, özel hukuk ve kamu hukuku kurallarının iç içe geçtiği karma bir hukuk dalıdır. Turizm hukuku, sözleşme serbestisi ilkesine dayanmakla birlikte, sözleşmenin zayıf tarafı olan turisti korumak amacıyla emredici nitelikte kamu hukuku kuralları içerdiğinden, bu serbestinin sınırlandırıldığı bir hukuk dalıdır. Özellikle acentelerle turistlerin yapmış olduğu sözleşmelerde tarafların eşit olmadığını görürüz. Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile bu Kanuna dayanılarak hazırlanan Seyahat Acentaları Yönetmeliğinde, seyahat acentelerinin, kuruluşları sırasında Kültür ve Turizm Bakanlığına “kuruluş teminatı” yatırmakla yükümlü kılınmıştır. Ayrıca seyahat acenteliği işlemlerine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden dolayı turistlerin zarara uğramaları hâlinde, zararlarının kuruluş teminatından karşılanacağı düzenlenmiştir.

TURİZM HUKUKUNUN DİĞER HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ

Turizm hukukunun diğer hukuk dalları ile ilişkisi incelenirken kamu hukuku ve özel hukuk dalları ile ayrı ayrı ilişki kurulacaktır. Turizm Hukukunun Kamu Hukuk Dalları ile İlişkisi Kamu hukuku; kişinin devletle ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla olan ilişkisini, devletlerin diğer bir devletle arasındaki ilişkileri düzenleyen ve devletin ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının örgütlenişine, işleyişine, gördükleri hizmetlere ilişkin kuralları içeren hukuk dalıdır. Anayasa hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, genel kamu hukuku, devletler umumi hukuku, mali hukuk ve yargılama hukuku kamu hukukunun alt dalları olarak sıralanabilir. Turizm hukuku - anayasa hukuku Anayasa hukuku, devletin organizasyonunu, yapısını, yasama – yürütme - yargı organlarını ve işleyişlerini, bu organlar arasındaki ilişkileri, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini, kişinin devlet karşısındaki durumunu düzenleyen hukuk dalıdır. 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında turizm hukuku ile ilişkili hükümler yer almakla birlikte turizm hukuku kuralı koyan kanunların da Anayasaya uygun olması gereklidir. Turizm hukukuna yön veren anayasal hükümler şunlardır: Kişi hürriyeti ve güvenliği (19.m); Yerleşme ve seyahat hürriyeti (23.m); Kamulaştırma (46.m); Çalışma ve sözleşme hürriyeti (48.m); Çalışma hakkı ve ödevi (49.m); Çalışma şartları ve dinlenme hakkı (50.m); Çevrenin korunması (56.m); Sosyal güvenlik hakkı (60.m); Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması (63.m); Tüketicilerin korunması (172.m). Turizm hukuku - idare hukuku İdare hukuku, devlet idaresinin, teşkilat ve işleyişini, kişilerin idare ile olan ilişkisini ve kamu hizmetini düzenleyen kurallardır. Türk idari teşkilatında turizmden sorumlu merkez örgütü Kültür ve Turizm Bakanlığıdır. Bakanlığın amacı; yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, turizm konularıyla

ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla iş birliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve iş birliği yapmaktır. Turizm tesislerinde faaliyet gösterecek ticari işletmelere Kültür ve Turizm Bakanlığınca ticari işletme ruhsatı verilmesi idari bir işlemdir. İdare, turizm işletmelerinin turizm mevzuatına aykırı fiillerini yaptırıma bağlamış olabilir. İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. Turizm amaçlı arazi tahsis işlemi kamulaştırma yoluyla yapılmış olabilir. Kamulaştırma işlemi de bir idari işlemdir. Turizm hukuku - uluslararası hukuk Uluslararası hukuk, bir devletin diğer devletler ile veya uluslararası kuruluşların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenler. Turizm hukuku; uluslararası nitelikte hukuk kaynaklarına sahip olması, konusunu oluşturan uluslararası ilişkilerin artması ve uluslararası turizmi geliştirme çabaları nedeniyle uluslararası hukuk ile son derece bağlantılıdır. Herkesin bir devletin sınırları içinde seyahat etme ve yerleşme hakkına sahip olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine eklenen 4 No'lu Protokolle düzenlenmiş haklardandır. Turizm hareketleri, turizm alanında faaliyet gösteren kuruluşlar tarafından yönlendirilir. Bu kuruluşlar ulusal veya uluslararası örgütler olabilir. Birleşmiş Milletlere bağlı bir uzmanlık kuruluşu olan Dünya Turizm Örgütü'nün turizm alanında faaliyet gösteren uluslararası bir örgüttür. Bu örgütün amacı turizmin teşviki ve gelişmesini sağlamaktır. Turizm hukuku - vergi hukuku Vergi hukuku, devletin bütçesini, gelir kaynağı olan verginin konulma çeşitlerini, gerçekleştirilmesini, tahsilini, bunlara ilişkin hukuk kurallarını, resim ve harçları düzenleyen hukuk dalıdır. Dünya turizmi içinde uzun yıllardan beri fazla değişme göstermeyen bir şekilde yer işgal eden turizmin geliştirilmesi doğrultusunda önemli teşvik tedbirleri alınmaya başlanmıştır. Bu önemli teşvik tedbirlerinden bir kısmı da vergi teşvikleridir. Yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, finansman fonu, döviz kazancı istisnası, bina inşaat harcı istisnası, gemi ve gemi inşa tesisleri ile ilgili özel gümrük muafiyeti, konut inşaatında ve kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda vergi resim ve harç istisna ve muafıkları, diğer vergi resim ve harç istisnası turizmi teşvik etmeye yönelik vergi teşviklerindedir. Turizm Hukukunun Özel Hukuk Dalları ile İlişkisi Özel hukuk kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini düzenler. Medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku ve devletler özel hukuku özel hukukun alt dalları olarak sıralanabilir. Turizm hukuku - medeni hukuk Medeni hukuk, bir ülkenin vatandaşlarının birbirleriyle ve belirli ölçüde devletle doğrudan veya dolaylı ilişkilerini düzenleyen, özel hukukun en önemli alt dalıdır. Türk Medeni Kanunu, kişiler hukuku, aile hukuku, miras hukuku ve eşya hukuku olmak üzere dört kitaptan oluşur. Kişiler hukuku, kişinin hak ve fiil ehliyeti, ismi, yerleşim yeri; kişiliğin başlangıcı ve sona ermesi, doğum ve ölüm sicilleri, dernek ve vakıflara ilişkin hukuki meseleleri düzenler. Türk Medeni Kanununa göre yerleşim yerinin tespiti kimin turist olmadığını belirlemede önem taşır. Çünkü turizm tanımında bir kişinin turist sayılabilmesi için bir yere yerleşme niyeti olmaksızın gitmesi gerekir. Kanuna göre sürekli kalma niyeti ile oturlan yer yerleşim yeridir ve sürekli kalma niyeti ile gelen kişi turist değildir. Ayrıca Şehirleri tanıtmak amacıyla kurulan vakıflar, otelciler federasyonu, yatırımcı veya işletmeci dernekleri gibi tüzel kişiliklerin kuruluşu, örgütlenişi, organları, organların işleyişleri ve sona ermeleri Türk Medeni Kanunu'nun kişiler hukuku kitabında düzenlenmektedir. Eşya hukuku kişilerin eşya üzerindeki hâkimiyetleri dolayısıyla ortaya çıkan meseleleri düzenleyen hukuk dalıdır. Turizm hukuku ile bağlantısı ise av hayvanları ve devre mülk hakkı konularında ortaya çıkar. Av hayvanları sahipsiz eşya sınıfında kabul edilirler. Bir hayvanın avlanması ihraz yolu ile mülkiyetinin kazanılmasını sağlar. Turizm sektörünün yeni ve dinamik alanı olan devre mülk hakkı da eşya hukukunun konusu oluşturur. Turizm hukuku - borçlar hukuku Borçlar hukuku, medeni hukukun tamamlayıcısı niteliğinde olup, borç ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Turizm hukuku ve borçlar hukukunun kesişim noktasında turizm sektöründe yapılan sözleşme türleri, konaklama yeri bedeli ve konaklayanların beraberlerinde getirdikleri eşyadan sorumluluk konuları önemli bir yer tutar. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri 5 yıllık zamanaşımına tabi olması; otel, motel, pansiyon, tatil köyü gibi yerleri işletenlerin, konaklayanların getirdikleri eşyadan dolayı sorumluluğu Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenmiştir. Turizm hukuku ile borçlar hukukunun en önemli ortak noktasını ise sözleşmeler oluşturur. Bu sözleşmeler seyahat acentesi-tur operatörü sözleşmesi; seyahat acentesi-konaklama tesisi sözleşmesi (otel sözleşmesi); seyahat acentesi-tüketici arasında yapılan seyahat sözleşmesi; finansal kiralama sözleşmesi (leasing) ve franchise sözleşmeleridir. Turizm hukuku sözleşmeleri Türk Borçlar Kanunu'nda özel olarak düzenlenmemiş olup bu sözleşmeler kendine özgü sözleşmelerdir. Turizm hukuku-ticaret hukuku Ticaret hukuku kişiler arasında ticari nitelikteki ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır. Konusu bakımından ticaret hukuku ve turizm hukuku arasında önemli bir bağ vardır. Zira ticaret hukukunu en temel konularından biri ticari işletmelerdir. Türk Ticaret Kanunu; ticari işletme, ticaret şirketleri, kıymetli evrak, deniz ticareti ve sigorta hukuku olmak üzere beş kitaptan oluşur. Turizm sektörünü oluşturan kuruluşların büyük bir kısmı ticari işletme statüsündedirler. Tacir, bir ticari işletmeyi kısmen ya da tamamen kendi adına işleten kişidir. Acente ise bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimsedir. Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu, seyahat acentesini tanımlamış ve bu

acentelerin kuruluş, işleyiş ve yükümlülüklerini hükme bağlamıştır. Türk Ticaret Kanunu turizm alanına ilişkin özel düzenlemeler saklı tutarak acenteyi düzenlemiştir. Acentede olduğu gibi turizm sigortalarına ilişkin özel düzenlemeler de Türk Ticaret Kanunu'nda saklı tutulmuştur. Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu turizm hukuku sigorta düzenlemelerini içermektedir. Ticaret şirketleri turizm sektöründe faaliyette bulunmaları bakımından ayrıca önemlidir. Turizm hukuku - devletler özel hukuku Devletler özel hukuku yabancılık unsuru taşıyan, yani birden fazla devlet hukuku ile ilişkili bir özel hukuk meselesinin hangi devlet hukukuna göre çözümleneceğini ve bu meselenin çözümüne ilişkin davalar hususunda devletin yargı organlarının milletlerarası yetkisini tespit eden hukuk dalıdır. Devletler özel hukuku; vatandaşlık hukuku, yabancılar hukuku, kanunlar ihtilafı hukuku ve milletlerarası usul hukuku olmak üzere dört temel konuyu incelemektedir. Türkiye'ye giriş, sınır kapılarında pasaport kontrolü, vize ve vize muafiyeti, Türkiye'den çıkış, ikamet izinleri, turizm işletmelerinde çalışmak isteyen yabancıların çalışma hakkı gibi konulara ilişkin düzenlemeler milletlerarası özel hukukun alt dalı olan yabancılar hukukunun konularındadır. Yabancı unsurlu bir sözleşmeden doğan ihtilaflarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini ve sözleşmeye uygulanacak hukuku Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun belirler. Bu nedenle yabancılık unsuru taşıyan turizm hukuku sözleşmelerinde Türk mahkemelerinin yetkili olup olmadığını ve bu sözleşmeler ile ilgili ihtilaf çıktığında hangi ülke hukuku uygulanarak meselenin çözüme kavuşturulacağı devletler özel hukukunun konusudur.

TURİZM HUKUKUNUN ULUSAL ve ULUSLARARASI KAYNAKLARI

Bu ünite de Turizm Hukukunun ulusal ve uluslararası kaynakları ele alınmıştır.

TURİZM HUKUKU KAYNAKLARININ SINIFLANDIRILMASI

Her hukuk dalında olduğu gibi, turizm hukukunun da çeşitli kaynakları vardır. Pozitif hukukun (yürürlükte olan hukuk) kaynakları öğretide (doktrinde) çeşitli açılardan sınıflandırılmıştır. Bu konuda yapılan sınıflandırmalardan ilki yazılı kaynaklar - yazılı olmayan (yazısız) kaynaklar şeklindedir. Bu biçimsel tasniften başka fonksiyonel açıdan aslı kaynaklar - tali kaynaklar şeklinde de sınıflandırılmıştır. Son olarak bağlayıcı kaynaklar - bağlayıcı olmayan (yardımcı) kaynaklar olarak tasnif yapıldığı görülmektedir. Birçok hukuk dalının kaynaklarını açıklamak üzere kullanılan bir başka ayırım ise ulusal ve uluslararası kaynaklar olarak yapılan sınıflandırmadır. Pozitif hukukun (yürürlükte olan hukuk) kaynakları öğretide (doktrinde) çeşitli açılardan sınıflandırılmıştır. Bu konuda yapılan sınıflandırmalardan ilki yazılı kaynaklar - yazılı olmayan (yazısız) kaynaklar şeklindedir. Bu biçimsel tasniften başka fonksiyonel açıdan aslı kaynaklar - tali kaynaklar şeklinde de sınıflandırılmıştır. Son olarak bağlayıcı kaynaklar - bağlayıcı olmayan (yardımcı) kaynaklar olarak tasnif yapıldığı görülmektedir. Birçok hukuk dalının kaynaklarını açıklamak üzere kullanılan bir başka ayırım ise ulusal ve uluslararası kaynaklar olarak yapılan sınıflandırmadır. **TURİZM HUKUKUNUN ULUSAL KAYNAKLARI** Turizm hukukunun ulusal kaynakları, ülkemiz sınırları içinde uygulanan turizme ilişkin hukuki düzenlemeleri içerir. Bu kaynaklar da kendi içinde turizm hukukunun asli kaynakları ve turizm hukukunun yardımcı kaynakları olmak üzere ikiye ayrılır. Turizm hukukunda asli kaynaklar yazılı kaynaklar ve yazısız kaynaklar olarak ayrıca sınıflandırılır. Yazılı Kaynaklar Yazılı kaynaklar, hukukun şekli kaynaklarının önemli bir bölümünü teşkil etmekte olup, devletin yetkili organları tarafından oluşturulan ve yürürlüğe konulmuş hukuki metinlerdir. • Anayasa • Kanun (Yasa) • Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) • Tüzük (Nizamname) • Yönetmelik (Taliimatname) • Genelge ve tebliğler Yazılı hukuk kaynakları arasında, bir yandan kuvvet ve geçerlilik dereceleri (normlar hiyerarşisi), diğer yandan ise soyutluk bakımından bir sıralama yapılmaktadır. Böylece yazılı hukuk kuralları; Anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, genelge ve tebliğ şeklinde sıralanır. Bu sıralamada yer alan altı kaynaktan hiç birisi, sıra itibariyle kendisinden önce gelen kaynağa nazaran daha kuvvetli ve daha geçerli olamayacağı gibi, daha soyut da olamaz. Bu durumda Anayasa, kuvvetlilik ve soyutluk bakımından kanuna göre daha üst sırada olduğu için, kanundan daha üstün ve daha soyuttur. Aynı şekilde kanunlar tüzüklere ve tüzükler de yönetmeliklere nazaran daha güçlü ve daha soyutturlar. Netice itibariyle hiçbir yazılı kural, kendisinden önce gelen sıradaki yazılı kurala aykırı olamaz. Bu sıralamaya “hukuk kurallarının hiyerarşisi” veya “normlar hiyerarşisi” denir. Yazılı Olmayan (Yazısız) Kaynaklar Turizm Hukukunun bağlayıcı yazılı kaynakları yanı sıra, daha önce de belirtildiği üzere, bağlayıcı ve fakat yazılı olmayan kaynağı da vardır. Turizm hukukunun yazılı olmayan kaynağını ise örf ve adet hukuku oluşturmaktadır. Örf ve adet hukuku yerine kimi zaman “gelenek hukuku” veya “teamül hukuku” kavramları da kullanılmaktadır. Örf ve adet hukuku kuralları günlük hayatta uygulanan örf ve adet kurallarının içinden çıkmıştır. Örf ve adet hukukunun kaynak olma değeri ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin İngiltere gibi Common Law hukuk sistemini benimsemiş ülkelerde, örf ve adet hukukuna büyük önem verilirken, Türkiye gibi Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen ülkelerde örf ve adet kurallarına ikinci sırada yer verilmektedir. Bununla birlikte aynı hukuk sistemi içinde fakat farklı hukuk dallarında örf ve adet kurallarının kaynak olma değeri farklılık arz edebilmektedir. Bir geleneğin hukuk kuralı hâline gelebilmesi için üç unsurun gerçekleşmiş olması gerekmektedir; • Sürekli olarak uygulanması (maddi unsur), • Toplumda gelenek kuralının bağlayıcı ve uyulması zorunlu bir kural olduğuna ilişkin genel inancın oluşması (manevi unsur) ve • Devletin, kuralın uygulanmasına destek vermesi (hukuki unsur) gerekmektedir Yardımcı Hukuk Kaynakları (İçtihatlar) Turizm hukukunun bağlayıcı nitelikteki yazılı ve yazısız kaynaklarının yanı sıra bir de bağlayıcı olmayan yardımcı kaynakları vardır. Hukuk uygulayıcıları önce yazılı kaynaklara başvurur, orada olaya uygulanacak hüküm bulunmazsa yazısız kaynağa (örf ve adet hukukuna) müracaat ederler. Örf ve adet hukukunda da olaya uygulanacak her hangi bir kural yok ise bu durumda yardımcı hukuk kaynakları olan içtihatlardan yararlanırlar. Bunlar: • Yargısal içtihatlar (mahkeme kararları) • Bilimsel içtihatlar Belirtmek gerekir ki içtihat, varılan sonucu ifade etmez, zira içtihat ile kastedilen hukuki olaya uygulanacak hukuk kuralının yorumlanmasıdır. Bu bağlamda yazılı kaynaklar ile örf ve adet hukuku kuralları uyulması zorunlu kaynaklar iken, içtihatlar bağlayıcılığı olmayan yardımcı

kaynak niteliğindedir.

TURİZM HUKUKUNUN ULUSLARARASI KAYNAKLARI

Turizm hukukunun uluslararası kaynakları da büyük öneme sahiptir. Bunun nedeni ise, turizm hukukunun uluslararası karakteri ve gelişmekte olan bir hukuk dalı olmasıdır. Uluslararası kaynaklar denilince, bir üst otorite tarafından çıkarılan normlar anlaşılmalıdır. Zira uluslararası hukukta “egemen eşitler” olarak bilinen devletlerin üstünde bir “süper güç” veya “otorite” bulunması söz konusu değildir. Uluslararası kaynak kavramı ile kastedilen, turizm ilişkilerinin ve uluslararası turizmin geliştirilmesinde bazı normların ilgili ülke hukuk sistemlerine entegre edilmesi ve turizm ile ilgili kuralların yeknesaklaştırılmasında ve dolayısıyla uluslararası turizm hukukunun oluşturulmasında istifade edilen uluslararası belgelerdir. Uluslararası belgeler, iki ve çok taraflı anlaşmalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İki taraflı anlaşmalar İki taraflı anlaşmalar, turizm ilişkileri ile ilgili çeşitli konuları ele alarak iki ülkenin kendi aralarında yaptıkları anlaşmalardır. Bu tür anlaşmalar iki ülkenin turizm alanında birbirlerine sağlayacakları kolaylıkları konu edinebildiği gibi, taraf ülkeler arasında işbirliğine yönelik konuları da içermektedir. İşbirliğine yönelik konuların başında; turizm alanında yeni fırsatlar yaratmak, gelişim sağlamak, deneyim ve bilgi paylaşımı gerçekleştirmek gibi konular yer alır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti birçok devlet ile ikili turizm işbirliği anlaşmaları yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Turizm alanında taraf olduğumuz ikili anlaşmalara Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Slovakya Cumhuriyeti Hükümeti arasındaki Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması örnek olarak gösterilebilir. Çok taraflı anlaşmalar Çok taraflı anlaşmalar, ikiden fazla devletin akdettiği uluslararası anlaşmalardır. Avrupa Ekonomik Topluluğu Anlaşması çok taraflı bir uluslararası anlaşmadır. Yine çok taraflı bir anlaşma örneği teşkil eden 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13. maddesinde turizm hukukunu dolaylı dahi olsa ilgilendiren bir hüküm bulunmaktadır. Bu hükme göre “Herkes herhangi bir devletin arazisi içinde özgürce dolaşmak ve konaklamak hakkına sahiptir. Herkes kendi ülkesi de dâhil, herhangi bir ülkeyi terk etmek ve ülkesine tekrar dönmek hakkına sahiptir”. Bu düzenleme açısından İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi turizm hukukunun uluslararası kaynaklarından biridir.

ULUSAL ve ULUSLARARASI TURİZM ÖRGÜTLERİ

Bu ünite de ulusal ve uluslararası turizm örgütleri ele alınmıştır.

TURİZM ÖRGÜTLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Turizmin önemi dikkate alındığında gayet doğaldır ki, bu alanın gelişmesi spontane değildir ve her hangi bir sektörde olduğu gibi turizme de yön veren örgüt ve kuruluşların varlığı söz konusudur. Bu örgütler, ulusal ve uluslararası olmak üzere, iki şekilde faaliyetlerini sürdürmekte ve sektör açısından büyük öneme sahiptirler. Söz konusu örgütlerin esas amacı, turizm endüstrisinin çeşitli alanlarında ihtiyaç duyulan düzenlemelerin çıkarılması ve turizmin geliştirilmesini sağlamaktır. Bu amaca ulaşılması açısından ulusal veya uluslararası turizm örgütleri veya kuruluşları, turizmde uygulanacak politikaların belirlenmesi ile uygulanması, turizm faaliyetinde bulunan kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, uluslararası kuruluşlar ile ilişkilerin düzenlenmesi, dünya turizminde gelişen yeni akımlar ve tercihler ile ilgili üye ülkelerin bilgilendirilmesi gibi, turistlerin seyahatleri esnasında karşılaşacakları sorunların giderilmesi yönünde de önlemlerin alınmasını sağlamaktadır. Ulusal Turizm Örgütleri Türkiye’de turizm sektöründe faaliyet gösteren kamu kurumlarının ortaya çıkışı Cumhuriyet öncesine dayanmakta ve Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte varlığını sürdürmeye de devam etmişlerdir. Günümüzde ulusal turizm örgütleri kapsamında önemli yere sahip olan örgüt ve kuruluşlar şu şekilde sıralanabilir: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı, 4848 sayılı Kanun ile 2003 yılında yeniden kurulmuştur. Kuruluş Kanunundaki amaç şu şekilde belirtilmiştir: “Kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihi ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kültür ve turizm konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek” olarak belirlenmiştir (m. 1). Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) ise, 1972 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 1618 sayılı “Seyahat Acentaları ve Seyahat Birliği Kanunu” ile kurulmuş bir meslek birliğidir. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği merkezi İstanbul’da olan, 1618 Kanunla kurulmuş tüzel kişiliğe sahip ve kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşudur. Türkiye Otelciler Birliği Örgütün kuruluş amacı Türkiye Otelciler Birliği’nin (Hotel Association of Turkey) Ana Tüzüğü’nde belirtilmiştir. Bunların arasında: turizm ile ilgili konular, sorunlar ve çözümler üzerinde bilimsel ve pratik çalışmalar yapmak ve bu çalışmalara katkıda bulunmak, turizmin ve turistik tesislerin turizmin gereklerine uygun gelişmesini sağlamak, bu doğrultuda üyeleri arasında ve turizm ile doğrudan ve dolaylı ilgisi bulunan daire, kurum, kuruluş ve kişilerle irtibatı ve koordinasyonu sağlamak ve üyelerini sektör içinde ve dışında temsil etmektir. Turist Rehberleri Birliği (TUREB) Kısa adı TUREB olan Turist Rehberleri Birliği, 1998’de dört meslek örgütünün bir araya gelmesiyle oluşmuş, ardından 2002 tarihinde üç yeni meslek örgütünün de eklenmesi ile yedi meslek örgütünün yenilenmiş bir protokol etrafında bir araya gelmesiyle oluşturulmuş temsili bir birliktir. Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD) 1988 yılında başlıca turizm yatırımcıları tarafından kurulan Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TYD), turizm sektöründe yatırım yapan kişi ve kuruluşların meslek örgütüdür (16). Örgüt Türkiye’de turizm sektörünün herhangi bir alanında yatırım yapmış olan kişileri bir araya getirmekte ve bu yatırımcıları gerekli platformlarda temsil etmektedir. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) Turing ve Otomobil Kurumu’nun amacı, Tüzüğü’nün 2.maddesinde: “Türkiye’de gerek karada, gerek deniz ve havada her vasıta ile, turizmin gelişmesine çalışmak, bilim, eğitim, spor ve kültür alanlarında faaliyetler yürütmek, güzel sanatları desteklemek” olarak ifade edilmiştir. Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV) Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV) 1984/685 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuş ve vergi bağımsızlığı olan bir Vakıf ve sivil toplum kuruluşudur.

ULUSLARARASI TURİZM ÖRGÜTLERİ

Uluslararası turizm örgütleri küresel çapta turizmin çeşitli alanları ile ilgilenmekle birlikte, bu alanların düzenlenmesi bakımından da çeşitli çalışmalarda bulunmaktadır. Genel olarak turizmin geleceği, stratejiler ve politikalardan, havayolu ulaşımına, rehberliğe, konaklamaya ve eğitime uzanan birçok alanda uluslararası nitelikte turizm örgütü bulunmaktadır. Günümüzde dünya çapında turizm

sektörü ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgilenen çok sayıda örgüt ve kuruluş bulunmaktadır. Dünya Turizm Örgütü (WTO-World Tourism Organization) Dünya Turizm Örgütü WTO, Birleşmiş Milletlere bağlı olarak uluslararası niteliğinde bir örgüt kimliği ile 1970 yılında kurulmuştur. WTO'nun merkezi ise, İspanya'nın başkenti Madrid'de bulunmaktadır. Örgütün resmî dilleri Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça'dır (Tüzük m.38). Uluslararası Havayolu Taşımacılığı Örgütü (IATA-İnternational Air Transport Association) IATA, güvenli, düzenli ve ekonomik havayolu taşımacılığını geliştirmek ve bu alandaki işletmeler arasında tarife, zamanlama gibi konularda işbirliğini sağlayarak havayolu taşımacılığına üst düzeyde standart getirmek amacıyla 1945 yılında Küba'nın başkenti Havana'da kurulmuştur. Dünya Seyahat Acentaları Birliği (WATA-WORLD Association of Travel Agencies) WATA, İsviçre hukukuna göre 1949 yılında kâr gütmeyen bir "birlik" olarak kurulmuş ve merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan bir örgüttür. Örgütün temel amaçları arasında dünyadaki seyahat acentaları arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, uluslararası turizmin geliştirilmesi gibi işbirliğinin yapılması ile mesleki çıkarların korunması da yer almaktadır. Uluslararası Turizm Birliği (AIT) 1898 yılında Cenevre'de kurulan Uluslararası Turizm Birliği (AIT)'in amacı kendi Tüzüğü'nde:" kâr amacı gütmeksizin ulaştırma ve turizme bağlı tüm sektörlerden yararlananların yayla turizmi, deniz sporları, kampçılık, karavancılık, bisikletçilik ve otomobilcilik de dâhil tüm turistik alanlarda üyelerinin çıkarlarını korumak, yabancı ülkelerde yolculuk yapan üyelerinin yararına olmak kaydıyla üye kuruluşlar ile karşılıklı yardım ve hizmet ilişkisi kurmak, amaçları doğrultusunda tavsiyelerde bulunmak ve haberler yayınlamak" olarak belirtilmiştir. Dünya Turist Rehberleri Birliği (WFTGA - World Federation of Tourist Guide Association) WFTGA, İsrail Rehberler Birliği'nin girişimleri ile 1985 yılında düzenlenen ilk Uluslararası Turist Rehberleri Toplantısında alınan bir kararla kurulmuştur. Uluslararası Oteller ve Restoranlar Birliği (IH&RA- İnternational Hotel And Restaurant Association) Merkezi Paris' te olan IH&RA, dünya çapında otel ve restoran endüstrisinin çıkarlarını öncelikle teşvik etmeye ve korumaya adanmış bir uluslararası meslek örgütüdür. Uluslararası Sosyal Turizm Bürosu (BITS-İnternational Bureau of Social Tourism) BITS, toplumsal düzeyde turizmi teşvik amacı ile 1963 yılında Belçika'nın Brüksel şehrinde kurulmuştur. Bunların dışında diğer uluslararası turizm örgütlerini de şu şekilde sıralamak mümkündür: • Seyahat Acentaları Birlikleri Evrensel Federasyonu (UFTAA – United Federation Of Travel Agencies Associations) • Amerikan Otel ve Motel Birliği (AH&LA) • Uluslararası Turizm Fuarları Birliği (ITTFA) • Uluslararası Turizm Yazarları Federasyonu (FIJET-The Federation Internationale Des Journalistes et Ecrivains) • Dünya Turizm Eğitimi Birliği (The World Association for Hospitality and Tourism Education and Training-AMFORTH) • Amerikan Turizm Derneği (ATS – American Tourism Society) • Asya Pasifik Turizm Birliği (PATA-Pasific Asia Tourism Association) • Uluslararası Turizm Fuarları Birliği (ITTFA) ve başkaları

TURİZM TÜRLERİ VE İLGİLİ MEVZUAT

“Turizm Türleri ve İlgili Mevzuat” başlıklı bu ünite, turizme katılan kişilere göre turizm türleri: ziyaret edilen yere, turizm faaliyetine katılan kişi sayısına, katılanların yaşlarına ve katılanların sosyo-ekonomik durumlarına göre; seyahat amaçlarına göre turizm türleri ise deniz turizmi, av turizmi, sağlık turizmi, inanç turizmi, spor turizmi ve kongre turizmi olarak alt başlıklara ayrılarak incelenecek ve Türk hukuku düzenlemesinde turizm türlerine yer veren kurallar açıklanacaktır.

TURİZM TÜRLERİ

Turizm türleri öncelikle turizme katılan kişilere ve turizm amaçlarına göre ikiye ayrılmaktadır. Turizme Katılan Kişilere Göre Turizm Türleri Turizme katılan kişilere göre turizm türleri; ziyaret edilen yere, turizm faaliyetine katılan kişi sayısına, katılanların yaşlarına ve katılanların sosyo-ekonomik durumlarına göre sınıflandırılır. Ziyaret edilen yere göre turizm türleri Ziyaret edilen yere göre turizm türleri ayrımı turistin hareket yönü dikkate alınarak yapılır. İç turizm ve dış turizmden oluşur. İç turizm; ülke vatandaşlarının kendi ülke sınırları içerisinde gerçekleştirdikleri turizm faaliyetlerini kapsar. Dış turizm ise yabancıların ülkeye veya ülke vatandaşlarının yabancı bir ülkeye seyahatlerini ifade etmektedir. Dış turizm, dış aktif turizm ve dış pasif turizm olarak ikiye ayrılır. Dış aktif turizm; o ülke millî sınırlarından içeri giren ve ülke içindeki harcamaları ile o ülkeye gelir temin eden yabancıların meydana getirdiği turizm olayıdır. Dış pasif turizm ise, ülke fertlerinin beraberlerinde millî parayı da transfer ederek millî sınırlar dışına çıkmalarıdır. Kişi sayısına göre turizm türleri Bireysel turizm, kitle turizmi ve grup turizmi olmak üzere 3 türdür. Bireysel turizm, kişilerin tek başına veya aileleri ile birlikte ya da bir kaç kişinin bir araya gelmesiyle oluşturdukları ve tur operatörü ve seyahat acentelerini araya koymaksızın düzenledikleri turizm faaliyetlerini içerir. Kitle turizmi hava taşımacılığının gelişmesi, gelir düzeyinin artması ile gelişme göstermiş olan, günümüzün turizm hareketlerinin belirleyicisi durumundaki turizm türüdür. Kitle turizminin ön plana çıkan özelliği, turistlerin daha çok paket turları tercih etmesidir. Grup turizmi de sınırlı sayıda kişi ile geçici olarak oluşmuş öğrenci, dernek üyesi gibi belirli nitelikte toplumsal grupların turizme birlikte katılmaları sonucu gerçekleştirilen turizm faaliyetleridir. Yaşa göre turizm türleri Turizme katılımda insanların yaşı bu türde önemli bir etmendir. Gençlik turizmi, yetişkin turizmi ve üçüncü yaş turizmi olmak üzere 3 türden oluşur. Gençlik turizmi; 15 - 24 yaş arası gençlerin aileleri yanlarında olmaksızın turizme katıldıkları turizm türüdür. Yetişkin (orta yaş) turizmi ise 25 - 60 yaş arası kişilerin katıldıkları turizm türüdür. Üçüncü yaş turizmi de 60 ve üzeri yaş grubunda yer alan insanların gerçekleştirdikleri turizm etkinlikleridir. Katılanların sosyo - ekonomik durumlarına göre turizm türleri Katılanların sos - ekonomik durumları dikkate alındığına turizm; sosyal turizm ve lüks turizm olmak üzere 2 türden oluşur. Sosyal turizm, ekonomik ve sosyal yönden zayıf durumda olan işçi, memur, emekli, genç, engelli, çiftçi ve esnaf gibi kesimlerin bir takım özel önlemler ve teşvik uygulamaları ile turizme katılmalarının sağlandığı turizm türüdür. Lüks turizm ise geliri yüksek düzeyde olan bireylerin oldukça pahalı otellerde konakladıkları turizm türüdür. Turizme Katılan Kişilerin Seyahat Amacına Göre Turizm Türleri ve İlgili Mevzuat Turistlerin seyahat amaçlarına göre turizm çeşitleri deniz turizmi, av turizmi, sağlık turizmi, inanç turizmi, spor turizmi ve kongre turizmi olarak sıralanabilir. Deniz turizmi Uzun kıyılar, temiz denizler ve kumsallar, uygun iklim koşulları, doğal ve tarihi güzellikler nedeniyle Türkiye’de turizm talebinin en fazla olduğu turizm türü deniz turizmidir. Denizde deniz araçları ile yapılan turizm amaçlı meslek faaliyetleri ile onu doğrudan destekleyen diğer meslek faaliyetleri Deniz Turizmi kapsamındadır. Bu meslek faaliyetleri; yat yatırımları ve işletmeciliği, mürettebatsız tekne (bare boat) işletmeciliği, günlük gezi tekne işletmeciliği, yat yapım, çekek ve tamir hizmetleri işletmeciliği, yat malzeme satış hizmetleri işletmeciliği, marina yatırımları ve işletmeciliği, kurvaziyer turizm ve feribot işletmeciliği kollarından oluşmaktadır. Turizm Teşvik Kanunu, Deniz Turizmi Yönetmeliği, Kabotaj Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu deniz turizmini düzenleyen hükümler içermektedir. Turizm Teşvik Kanunu deniz turizmi tesisleri yatırım ve işletmeciliği (26. m), deniz turizmi araçları yatırım ve işletmeciliği (27. m), Türk karasuları ve limanları arasında seyir esasları (28. m), deniz turizmi araçlarının Türkiye’de kalış süresi ve kabotaj hakları (29. m) başlıklı hükümleri ile deniz turizmini en kapsamlı şekilde kurallara bağlayan düzenlemedir. Deniz Turizmi Yönetmeliği, deniz turizmi tesisleri ve araçlarının yatırım ve işletmeciliğinin geliştirilmesi, teşviki, bunların güvenli bir biçimde kullanılması, bu işletmelerin ülke ekonomisine ve ülke turizmine yararlı olacak şekilde nitelik ve standartlarının belirlenmesi, bu alanda

faaliyet gösteren yatırımcı ve işletmecilerin uyması gereken asgari kuralların belirlenerek deniz turizmi sektörünün uluslararası alanda rekabet gücünün artırılması ve kalitesinin yükseltilmesini sağlamak amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Kabotaj Kanunu Türk sahillerinin bir noktasından diğerine eşya ve yolcu taşınması, sahil ve limanlarda kılavuzluk ve liman hizmetlerinin yürütülmesi işleri Türk bayrağı taşıyan gemilere verilmiştir. Yabancı bayraklı gemiler ise sadece aldıkları yolcu ve yükü Türk limanlarına bırakıp, buradan yurtdışına gidecek yolcu ve yükü alabilirler. Türk Ticaret Kanunu, deniz turizminin temel ögesi olan gemiyi (m. 931) ve kabotaj hakkı tanınan Türk bayrağı çekme hakkına sahip gemileri (m. 940) düzenlemektedir. Av turizmi Coğrafik yapısı, bitki örtüsü ve av kaynakları açısından Türkiye av turizmine elverişli bir potansiyele sahiptir. Ülkemiz ormanlarında düzenlenecek av turizmi, Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kara Avcılığı Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılan Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında düzenlenmektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı olmak üzere Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün görevleri sayılmıştır. Buna göre; yaban hayvanlarının sayılarının sürekliliğini sağlayıcı koruma, bakım ve üremesine engel zararlılarla mücadele önlemlerini alarak varlıklarının devamını sağlamak, avcılığın, doğal hayata zarar vermeden bilinçli olarak yürütülmesini sağlamak, doğal kaynakların turizm amaçlı sürdürülebilir kullanımını sağlamak, temel ilkeler gözetilerek, yenilenebilir doğal kaynakların bir parçası olan av hayvanlarının av turizmi kapsamında av organizasyonlarını düzenlemek Müdürlüğün görevleri arasındadır. Kara Avcılığı Kanunu, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini, av kaynaklarının millî ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini ve ilgili kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliğini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Av hayvanı, yaban hayvanı, avlanma hakkı, avcılık belgesi, merkez av komisyonu, av yılı, koruma altına alınan yaban hayvanı Kara Avcılığı Kanunu ile tanımlanmış kavramlardır. Su Ürünleri Kanunu ise denizlerde ve iç sularda bulunan bitkileri, Kara Avcılığı Kanunu kapsamına giren hayvanlar hariç hayvanları ve bunların yumurtalarını su ürünleri olarak saymış ve koruma altına almıştır. Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre seyahat acenteleri aracılığıyla veya seyahat acentelerine bağlı kalmaksızın avlanmak üzere Türkiye'ye gelecek yabancı turist avcılara, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünce için "geçici avcılık belgesi" verilir. Yabancı turist avcılar geçici avcılık belgesi almadan Türkiye'de avlanamaz. Sağlık turizm Sağlık bozulmuş olanlar ile sağlığının bozulmasını istemeyen kişiler tedavi veya tedbir amacıyla sağlık turizminin doğmasını sağlamışlardır. Sağlığına kavuşmak veya sağlığını geliştirmek için kişilerin ikamet ettiği ülkeden başka bir ülkeye seyahat etmesi sağlık turizmi olarak tanımlanabilir. Sağlık turizmi büyük ölçüde termal turizmi içermektedir. Termal turizm, sıcaklığı yıllık ortalama yüzey sıcaklığının üstünde olan, yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde doğal olarak birikmiş ısı ile ısınan, diğer sulara nazaran içinde daha fazla erimiş mineral, tuz, gaz ve nadir elementler bulunan yararlı radyo aktivite içeren şifa niteliği tıbben belirlenmiş mineralize termal sular ile çamurların, kaynağın yöresindeki çevre ve iklim faktörleri bileşiminde insan sağlığına katkı sağlamak üzere doktor denetimi ve fizik tedavi ile desteklenen turizm hareketidir. Termal tedavi yöntemleri; kaplıca kürü, termal su terapisi, deniz suyu ve güneş ile yapılan terapi, sağlık iklim ortamı terapisi, tatlı su terapisi, mağara ortamında terapi, güneş terapisi, yosun terapisi ve çamur terapisi olarak çeşitlendirilebilir. Türk Medeni Kanununa, Yeraltı Suları ile ilgili Kanun, Turizm Teşvik Kanunu, Kaplıcalar Yönetmeliği, Maden Suları Yönetmeliği, Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik yeraltı kaynaklarının ve termal suların kullanım esaslarını belirten kuralları içermektedir. Mağara turizmi için, bir mağaranın turizme açılmasını gerektirecek kriterlerin bulunması aranır. Buna göre bir mağaranın turizme açılabilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen kriterler sağlanmalıdır. İnanç turizmi İnanç turizmi, insanların manevi duygularını tatmin etmek ve dini ibadetlerini yerine getirmek maksadıyla, dini inanışlarına göre kutsal saydıkları merkezleri görmek üzere yaptıkları turistik amaçlı seyahatleri kapsar. Hac görevini yerine getirmek üzere her yıl Suudi Arabistan'a yapılan seyahatler inanç turizminin en büyük örneğidir. Türk hukuk mevzuatında inanç turizmini düzenleyen tek yasal kaynak Hac ve Umre Seyahatleri İle İlgili İşlerin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Yönetmeliktir. Yönetmelikte Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hac acentelerini denetim koşulları ve acentelerin görevleri düzenlenmiştir. Spor turizmi Spor turizmi; spora ilgi duyan kişiler ile aktif olarak spor yapan kişi, grup ya da takımların ve bunların idarecileri ve seyircilerinin turizme katılmalarından doğan seyahatleri kapsar. Rafting, paragliding, handgliding, sualtı veya araca bağlı ya da bağımsız yapılan su üstü sporları, binicilik, dağcılık, oto ve motor kros, mağaracılık, golf ve kayak sporları turizm açısından önem kazanan sporlardır. Bunlar dışında olimpiyat oyunlarına katılım da spor turizminin bir diğer etkinliğidir. Son yıllarda yaz - kış üzerinde kar eksik olmayan yüksek dağlar kış sporları olimpiyatları için Türkiye'yi cazip hâle getirmiştir. Yayla turizmi henüz ayrı bir turizm dalı olmamakla birlikte spor turizmine dâhil

sayılabilir. Türkiye sahip olduğu uygun iklimsel özellikler, üstün peyzaj değerleri, kırsal ögelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam biçimi ve dağcılık, tırmanış, atlı doğa gezisi, trekking, yamaç paraşütü, flora fauna incelemesi, jeep safari gibi doğa sporlarına uygun alanları ile spor turizmine son derece uygundur. Türkiye’de Antalya başta olmak üzere, Muđla ve İstanbul’da golf sahaları bulunmaktadır. Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler Yönetmeliği, turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak niteliklere ilişkin kurallar koymaktadır. Sportif turizm faaliyetine konu sporun uygulanmasında, o sporun yapılması için oluşturulmuş ulusal spor federasyonları veya kuruluşlar, böyle bir federasyon ya da kuruluş yoksa uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenmiş spor kurallarına uyulur. Bu Yönetmelik ile düzenlenen görevleri yerine getirmek için valiliklerce belirlenecek bölgelerde “Sportif Turizm Kurulu” kurulur. Sportif amaçlı turizm faaliyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca her yıl belirlenen ve ilan edilen alanlar içinde yapılmakta, belirlenen parkur içerisinde bu tür faaliyette bulunacak acentelerin ve turizm işletme belgeli tesislerin her yıl her sportif faaliyet için ayrı ayrı izin almaları gerekmektedir. Kongre turizmi Kişilerin sürekli konakladıkları veya çalıştıkları yerler dışında uzmanlık gerektiren akademik alan veya mesleklerde belirli konularda bilgi alışverişlerini sağlamak için bir araya gelmelerinden doğan turizm faaliyetine kongre turizmi denir. Kongre turizmi; kongre, seminer, sempozyum, konferans gibi faaliyetlerden oluşmaktadır. Kongre turizmi kapsamında seyahat edenler genellikle buldukları yöredeki diğer turizm faaliyetlerine de katılmak isterler.

TURİZM YATIRIMLARINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Bu ünite de Turizm Sektörünün gelişimini sağlamak amacıyla kabul edilen teşvik, hibe ve krediler ile sistemin denetimini sağlayan kurallar ele alınmıştır. Turizm Teşvikleri Teşvik düzenlemeleri bir ülkede ekonomik gelişmeyi hızlandırıp tamamlamak amacıyla uygulamaya konulmuş itici bir güçtür. Teşvik sistemi ise ülkelerin ekonomik gelişmelerini tamamlamak, hızlandırmak amacıyla uyguladıkları bir motivasyon aracıdır. Özellikle kalkınma yolundaki ekonomilerde, gerek iç pazarın canlandırılması, gerekse dış pazarlarda rekabet gücü kazanılması hedefleri açısından zamanla ortadan kaldırılmak veya yöneldiği alanları değiştirilmek suretiyle uygulanan maddi teşvikler, yatırımların artırılmasında ve koordinasyonunda önemli işlevler görmektedir. Ülkemizde turizm sektörüne yönelik çeşitli teşvik ve destekler uygulanmaktadır. Bu teşvik ve destekleri aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür. Şimdi bu teşvik ve destekleri kısaca açıklayalım. • KOSGEB kapsamında sağlanan destek ve hizmetler • Yatırımlarda devlet yardımları hakkında Bakanlar Kurulu kararı kapsamında uygulanan teşvik ve destekler • 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlanan teşvikler • 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda yer alan muafiyetler • Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) tarafından sağlanan kredi imkânları • Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki • Yurtdışı turizm fuarlarına katılım desteği **2634 SAYILI TURİZM TEŞVİK KANUNU**

Turizm Teşvik Kanunu'nun amacı turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak düzenin kurulmasını ve önlemlerin alınmasını sağlamaktır. Bununla beraber Turizm Teşvik Kanunu, turizm hizmeti ile bu hizmetin gereği turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin saptanması ve geliştirilmelerini, turizm yatırım ve işletmelerinin teşvik edilmesini, düzenlenmesini ve denetlenmesini amaçlar. Turizmi Teşvik Kanununda yer alan “turizmi teşvik tedbirleri” aşağıdaki esas ve hükümler üzerinden gerçekleştirilmektedir; • Taşınmaz malların turizm amaçlı kullanımı amacıyla yapılan tahsisler • Orman fonuna katkının taksitlendirilmesi • Elektrik, havagazı ve su ücretleri • Haberleşme kolaylıkları • Yabancı personel ve sanatçı çalıştırılması • Turizm kredileri • Alkollü içki satışı • Resmi tatil, hafta sonu ve öğle tatilleri • Devir hâlinde teşvik hükümleri KOSGEP Destekleri Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Kuruluşun kısa adı KOSGEB'dir. KOSGEB esasen 1990 yılında 3624 sayılı Kanun ile imalat sanayi işletmelerinin ekonomideki yerlerinin geliştirilmesi amacıyla kurulmuş bir kamu kuruluşudur. KOSGEP kapsamında sağlanan destekler aşağıda sayılmıştır. • Danışmanlık desteği • Eğitim desteği • Araştırma ve geliştirme destekleri • Yurtiçi fuarlarına katılım desteği • Yurtiçi uluslararası ihtisas fuarlarına katılım desteği • Yeni girişimci desteği • Enerji verimliliği desteği • Milli katılım dâhilinde yurtdışı fuarlara katılım desteği • Milli katılım dışındaki yurtdışı fuarlara katılım desteği • Tanıtım desteği • Yurtdışı iş gezisi desteği • Eşleştirme desteği • Yerel ekonomik araştırma desteği ve nitelikli eleman istihdamı desteği Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Sağlanan Teşvikler Bakanlar Kurulu Kararının amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesine, üretim ve istihdamın artırılmasına, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma - geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesine, uluslararası doğrudan yatırımların artırılmasına, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca genel teşvik uygulaması kapsamına giren teşvikler şunlardır; • Gümrük vergisi muafiyeti • Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası • Gelir vergisi stopajı desteği • Sigorta primi işveren hissesi desteği 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanununda Yer Alan Muafiyetler 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun “geçici muafıklar” başlıklı 5. maddesinin (b) fıkrasına göre; Turizmi Teşvik Kanunu'nun “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dâhil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi hâlinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır” hükümlerine göre turizm işletmeleri emlak vergisinden muaf

tutulmaktadır. Turizm Kredi ve Hibeleri Turizm sektörüne yönelik kredileri; EXİMBANK tarafından sağlanan krediler, Kalkınma Bankası A.Ş tarafından sağlanan krediler ve dış kaynaklı krediler olarak 3 başlık altında toplamak mümkündür. Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXİMBANK) Tarafından Sağlanan Kredi İmkânları Eximbank'ın kuruluş amacı, ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması ile Türk ihracat piyasasının geliştirilmesi ve desteklenmesidir. Merkezi Ankara'da bulunan Eximbank'ın İstanbul, İzmir, Denizli, Kayseri, Gaziantep, Bursa, Adana ve Trabzon'da birer şubesi bulunmaktadır. EXİMBANK tarafından sağlanan kredi programları "kısa vadeli ihracat kredileri", "orta – uzun vadeli krediler" ve "döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki krediler" olmak üzere 3 farklı türde kredi imkânı sunmaktadır. Türk Eximbank'ın döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki kredilerden Turizm Kredisi imkânından, yurtdışından getirilen turistlere yurtiçi ve yurtdışında verilen her türlü acentelik faaliyetlerine ilişkin hizmetler karşılığında TÜRSAB üyesi A grubu işletme belgesi sahibi seyahat acenteleri ve tur operatörleri, yurt dışından taşınan yolculara verilen her türlü ulaşım faaliyetine ilişkin hizmetleri karşılığında özel havayolu şirketleri, yurtdışından getirilen turistlere yurtiçinden verilen her türlü konaklama yeme içme ulaşım, yurtdışı tanıtım ve pazarlama vb. hizmetleri karşılığında turizm işletmeleri yararlanabilmektedir. Kredi vadesi azami 360 gün olup ayrıca 120 ve 180 gün vade seçenekleri de mevcuttur. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş Tarafından Sağlanan Kredi ve İmkânlar Bankasının amaç ve faaliyetleri adı geçen kanunda düzenlenmiştir. Buna göre Türkiye Kalkınma Bankasının amacı; Türkiye'nin kalkınması için, anonim şirket statüsündeki teşebbüslere kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek, iştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak, yurtiçi ve yurtdışı tasarrufları kalkınmaya dönük yatırımlara yöneltmek, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak, yurtiçi, yurtdışı ve uluslararası ortak yatırımları finanse etmek ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yerine getirmektir. Banka, özkaynaklarından ve sağlamış olduğu yabancı kaynaklardan kredi ile desteklenmesini uygun bulduğu şirketlere orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme kredileri açmakta ve kullanmaktadır. 1993 yılından bu yana Türkiye Kalkınma Bankasıyla sağlanan kredilerin büyük bir bölümü Turizm Teşvik Kanunu ve Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'na bağlı olarak yayımlanmış yönetmelikler ile belirlenmektedir. Buna göre turizm sektöründeki şu yatırım ve hizmetler kredilerden yararlanabilmektedir; 1. Konaklama Tesisleri 2. Golf Turizm Tesisleri 3. Personel Eğitim Tesisleri ve Otel okulları 4. Tescilli Eski Eserler 5. Sağlık ve Termal Turizm Tesisleri Dış Kaynaklı Krediler Türkiye Kalkınma Bankasının sağladığı dış kaynaklı krediler şunlardır; • İslam Kalkınma Bankası kaynaklı yenilenebilir enerji/enerji verimliliği kredisi • Avrupa Yatırım Bankası kaynaklı KOBİ ve büyük işletmeler kredisi • Alman Kalkınma Bankası (KfW) kaynaklı yenilenebilir enerji/enerji verimliliği kredisi • Dünya Bankası kaynaklı yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kredisi • Avrupa Yatırım Bankası kaynaklı çevre ve enerji kredisi • Avrupa Yatırım Bankası otel yenileme ve enerji verimliliği kredisi • Japon Kalkınma Bankası (JBIC) kaynaklı yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kredisi • Alman Kalkınma Bankası (KfW) kaynaklı alt yapı yatırımları kredisi Hazine Teşvikleri Hazine teşviğine ilişkin kararlar, Bakanlar Kurulu kararı olarak düzenlenmektedir. Bu doğrultuda 2012/3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve 2012/1 sayılı Tebliğ" uyarınca turizm sektöründeki hazine teşvikleri belirlenmiştir. Tebliğ kapsamında yer alan desteklerin uygulanması açısından iller, sosyo -ekonomik gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak 6 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler gelişmişlikten, az gelişmişliğe göre derecelendirilmekte ve bölgelerdeki teşvik oranları 1. bölgeden 6. bölgeye doğru giderek artmaktadır. Hazine teşviğinden yararlanabilmek için Turizm teşvik belgesine sahip olmak gerekir. Turizm Teşvik Kanunu İle İlgili Denetim Ve Cezalar 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu 30. maddesi uyarınca belgeli yatırım ve işletmelerin, bu yatırım ve işletmelerin belgeye esas olan niteliklerini, bu niteliklerini koruyup korumadıklarını denetleme ve işletmeleri sınıflandırma yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aittir. Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde belirlenen koşullara uymayan belgeli yatırım ve işletmelere, diğer mevzuattaki ceza hükümleri saklı kalmak kaydıyla, aşağıda belirtilen cezalar uygulanmaktadır; 1. Uyarı Cezası 2. Para Cezası 3. Belge İptali 4. Diğer Cezalar Bu kanuna göre verilecek uyarı cezaları kesindir. Buna karşın denetleme elemanlarınca verilen para cezalarına karşı 7 gün içinde Bakanlığa itiraz edilmesi mümkündür. Bakanlığın itiraz üzerine vereceği karara karşı da idare mahkemesinde iptal davası yolu mevcut idi. Fakat 2008 yılında 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nda yapılan değişiklikle bu madde mülga edilmiştir. İdari yaptırım kararına karşı 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uyarınca Sulh Ceza Hâkimliğine, belge iptali işlemine karşı ise 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca idare mahkemesine başvuru yolu açıktır.

TURİZM MEVZUATINDAKİ DİĞER HUKUKİ DÜZENLEMELER

Turizm mevzuatındaki diğer hukuki düzenlemeler kapsamında birinci bölümde turizm mevzuatında düzenlenen çeşitli yasal düzenlemeler ele alınarak, yasal düzenlemeler incelenecektir. İkinci bölümde ise mevzuat kapsamında düzenlenen turizm tesis türleri incelenmiştir. HUKUKİ DÜZENLEMELER 1. 1618 Sayılı Seyahat Acentaları Birliği Kanun ve Yönetmeliği 1618 Sayılı “Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu” Turizm hukukunun temel yasalarından biridir. Seyahat acentaları, kar amacıyla turistlere ulaştırma, konaklama, gezi, spor ve eğlence olanakları sağlayan, onlara turizmle ilgili bilgiler veren, bu konuya ilişkin tüm hizmetleri gören ve turizm ekonomisine ve genellikle ödemeler dengesine katkıda bulunan ticari kuruluşlardır. Seyahat acentası: Kâr amacı ile turistlere turizm ile ilgili bilgiler vermeye, paket turları ve turları oluşturmaya, turizm amaçlı konaklama, ulaştırma, gezi, spor ve eğlence hizmetlerini görmeye yetkili olan, oluşturduğu ürünü kendi veya diğer seyahat acentaları vasıtası ile pazarlayabilen ticari kuruluşu, Tur: Türkiye'nin tarihi, doğal, kültürel, turistik değerlerinden en az birini tanıtmaya ve ulaştırmayı birlikte kapsayan, bu hizmetlerin dâhil olduğu tek bir fiyatla satılan veya satış taahhüdü yapılan ve hizmeti yirmi dört saatten kısa bir süreyi kapsayan ticarî faaliyeti, Paket tur: 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda tanımlanan paket turu, (4077 sayılı kanun mülga olması nedeniyle 6502 sayılı kanun hükümleri uygulanacaktır). Rehber: Bakanlıkça verilen rehber belgesini haiz kişiyi, ifade eder. Gruplandırma; Seyahat acentaları gördükleri hizmetlere göre üç grupta toplanırlar: 1) (A) Grubu seyahat acentaları – 1618 sayılı kanunun 1. maddesinde söz konusu olan tüm seyahat acentalığı hizmetlerini görürler. 2) (B) Grubu seyahat acentaları - uluslararası kara, deniz ve hava ulaştırma araçları ile (A) grubu seyahat acentalarının düzenleyecekleri turların biletlerini satarlar. 3) (C) Grubu seyahat acentaları - yalnız Türk vatandaşları için yurt içi turlar düzenlerler. (B) ve (C) grubu seyahat acentaları kendi hizmetleri dışında kalan diğer seyahat acentalığı hizmetlerini göremezler. Ancak kendilerine (A) grubu seyahat acentalarının verecekleri hizmetleri görürler. Yabancı uyruklu seyahat acentaları yurt dışına tur düzenleyemezler. (A) grubu seyahat acentaları, yurt dışına düzenleyecekleri turlarda kara ulaştırma araçlarını kullanmak istedikleri takdirde, kendilerinden dış hatlara karayolu ile yolcu nakliyatı ruhsatnamesi istenmez. Ancak, aracın Bakanlıkça tespit edilen vasıflara uygunluğu aranır. Seyahat Acentaları Birliği; Seyahat acentaları, seyahat acentalığı mesleğinin yurt ekonomisi ve turizmine uygun surette gelişmesini sağlayıcı tedbirleri almak ve mesleki ahlak ve tesanüdü korumak amacıyla Seyahat Acentaları Birliği adı altında tüzel kişiliği haiz bir birlik kurarlar. Seyahat acentalarının bu birliğe üye olmaları zorunludur. Seyahat Acentaları Birliğinin merkezi İstanbul'dadır. Birlik gerekli görülen yerlerde merkeze bağlı şubeler açabilir. Yönetim Kurulu, merkeze bağlı şube bürosunun kadroları ile şube müdürünü tespit ve tayin eder. Birliğin Görevleri; Seyahat Acentaları Birliğinin görevi, pazar araştırmaları ve seyahat acentalığı konusunda incelemeler yapmak, birlik üyeleri arasındaki haksız rekabetin önlenmesi hususunda gerekli tedbirler almak, seyahat acentaları personelinin yetiştirilmesi için kurslar ve seminerler düzenlemek, Bakanlıkça istendiğinde görüş bildirmek, uluslararası kuruluşlarda seyahat acentalarını temsil etmek, bu kanunda ve 34. maddenin son fıkrasında bahsedilen yönetmelikte belirtilen diğer görevleri ifa etmektir. Birlik, acentalık mesleğinin vakar ve haysiyetine uymayan hareketlerden dolayı birlik üyelerine disiplin cezası verir. Bunun ayrıntıları yönetmelikte belirtilir. Seyahat Acentaları Yönetmeliği; 1618 Sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu md. 4 ve md. 10 uyarınca; seyahat acentalarına ilişkin seyahat acentalarının ve şubelerinin kuruluş ve çalışma esaslarını, hizmetlerinin kapsamını ve niteliklerini, seyahat acentası sahibinin, personelinin ve işyerinin niteliklerini, teminatlarını, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından hazırlanan tanıtım amaçlı yazılı veya görsel materyali, turist taşıma araçlarının, transfer elemanlarının ve transfer araçlarının niteliklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla bir yönetmelik çıkarılmıştır. 2. 5682 Sayılı Pasaport Kanunu 5682 Sayılı Pasaport Kanunu'na göre, Türk vatandaşları ile yabancılar Türkiye'ye girebilmek ve Türkiye'den çıkabilmek için yolcu girişi - çıkışı kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar. T.C. Pasaportları veya pasaport yerine geçen vesikalar; T.C. tarafından verilen pasaport çeşitleri şunlardır; I - Diplomatik pasaportlar II - Hususi damgalı pasaportlar III - Hizmet damgalı pasaportlar IV - Umuma mahsus pasaportlar (Münferit veya müşterek olur) V - Yabancılar mahsus pasaportlar Pasaport yerine geçen vesikalar; I. Pasavanlar, idari mektuplar ve hudut geçiş belgeleri II. Gemi adamı cüzdanları, demiryolu ve hava

ulaşım araçları memur ve mürettebatına verilen vesikalar III. Seyahat belgesi ve benzeri belgeler 3. 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de Seyahatleri ve İkametleri Hakkında Kanun ile Türkiye’ye gelecek yabancıların seyahatleri ve ikametleri düzenleme altına alınmıştır. Türkiye’ye girmesi kanunlarla yasak bulunmayan ve Pasaport Kanununun hükümlerine uygun şekilde gelen yabancılar, kanunlarla tayin olunan kayıt ve şartlar dairesinde Türkiye’de ikamet ve seyahat etmek hakkını haizdirler. Türkiye’de bir aydan fazla kalacak yabancılar bu müddet bitmeden ikamet tezkeresi almak için gerekli beyannameyi doldurmak üzere yetkili emniyet makamlarına bizzat veya bilvasıta müracaat etmekle ödevlidirler. Bu beyanname hiç bir harç ve resme tabi değildir. İş bulmak amacıyla Türkiye’ye gelen yabancılar geldikleri tarihten itibaren bir ay zarfında ve her hâlde çalışmaya başlamazdan önce ikamet tezkeresi almış bulunmalıdırlar. Konferans, konser vermek gibi kültürel faaliyetlerde bulunmak üzere turneye çıkmış olup da Türkiye’ye gelen yabancılar, bu faaliyetleri bir aydan fazla sürmemek şartıyla, bu kural uygulanmaz. 4. 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile turist rehberliği mesleğine kabule, meslek içi eğitime ve mesleğin icrasına, turist rehberleri odaları ile turist rehberleri odaları birliklerinin kuruluşuna, organlarının niteliklerine ve seçimlerine, organlık niteliğini yitirme hâl ve usullerine, görev ve yetkilerine, çalışma usullerine, üyeleri ile olan karşılıklı hak ve yükümlülüklerine, gelir ve giderleri ile bütçelerine, Kültür ve Turizm Bakanlığının mesleğe ilişkin görev ve yetkilerine, meslek kuruluşlarıyla iş birliğine ve turist rehberliği meslek kuruluşlarının ilgili Bakanlıkça denetlenmesine dair usul ve esaslar düzenlenmektedir. 5. Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu 37. Maddesi uyarınca 01.06.2019 tarihinde Turizm tesislerinin niteliklerine ilişkin yönetmelik düzenlenmiştir. Bu Yönetmeliğin amacı, yeni turizm tesisi türlerinin gelişmesine olanak sağlanması, mevcut turizm yatırım ve işletmelere ait tesislerin geliştirilmesi, turizm tesislerinin asgari niteliklerinin belirlenmesi, bu tesisler arasında standart birliğin sağlanması ve kalitenin yükseltilmesidir. **TURİZM TESİSLERİNİN BELGELENDİRİLMESİNE VE NİTELİKLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK KAPSAMINDAKİ TESİS TÜRLERİ** 01.06.2019 Tarihli Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik uyarınca turizm tesisleri şu kategorilere ayrılır; 1. Konaklama tesisleri 2. Gastronomi tesisleri 3. Sağlık ve spor tesisleri 4. Kongre ve Rekreasyon tesisleri 5. Kırsal turizm tesisleri 7. Özel tesisler 8. Bileşik tesisler 9. Diğer tesisler 1. Konaklama Tesis Türleri; a. Oteller b. Moteller c. Tatil Köyler d. Pansiyonlar e. Apart Oteller f. Butik oteller 2. Gastronomi tesisleri a. Lokantalar, b. Kafeteryalar, c. Eğlence yerleri, 3. Sağlık ve Spor Tesisleri; a. Termal tesisler, b. Sağlıklı yaşam tesisleri, c. Yüzme Havuzları, d. Spor tesisleri, e. Golf tesisleri 4. Kongre ve Sergi Merkezleri 5. Rekreasyon Tesisleri; a. Eğlence merkezleri, b. Temalı tesisler, c. Günübirlik tesisler, d. Kış sporları ve kayak merkezleri mekanik tesisleri 6. Kırsal Turizm Tesisleri; a. Çiftlik evi -köy evi, b. Yayla evi, c. Dağ evi d. kamping 7. Özellik Taşıyan Tesisler; a. Özel Tesisler 8. Bileşik Tesisler; a. Turizm kentleri, b. Turizm Kompleksleri, c. Tatil Merkezleri, d. Zincir Tesisler, e. Personel eğitim tesisleri 9. Diğer Tesisler; a. Mola noktaları, b. Tatil siteleri ve villalar

TURİSTİN HAK ve YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Bu ünite de turistin hak ve yükümlülükleri ele alınmıştır.

TURİSTİN TÜKETİCİ OLARAK TANIMLANMASI

Turist” kavramının tanımı farklı yazarlar tarafından yapılmış olmakla birlikte, 1618 sayılı “Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu” nun mülga 1975 tarihli Uygulama Yönetmeliği’nde turistin; ”para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dinsel, sıhhi ve benzeri nedenlerle, oturduğu yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat edip kalan ve yeniden ikametgâhına dönen kimse” olduğu, yine mülga 1996 tarihli Seyahat Acentaları Yönetmeliği’nin 3.maddesinde ise “seyahat acentesi tüketicisi” olarak tanımlandığı görülmekte idi. Buna karşın, yürürlükte olan 5 Ekim 2007 tarihli Seyahat Acentaları Yönetmeliği’nin 4.maddesinde ise turist, “seyahat acentası ürününden bizzat yararlanan kişi” olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere hem yürürlükten kalkan, hem de yürürlükte olan yönetmeliklerdeki tanımlarda “turist”, tüketici olarak nitelendirilmektedir. Bu ünite de turistin hak ve yükümlülükleri, bir tüketici olduğu dikkate alınarak düzenlenmiştir. Turistin hak ve yükümlülükleri yalnızca ulusal alanda değil bilakis uluslararası düzeyde de düzenlenmiş bulunmaktadır.

TÜKETİCİ HAKLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Tüketicinin korunması kavramı M.Ö. 18. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Bu tarihlerde yazılmış olan Hammurabi Kanunlarında tüketicinin korunmasına ilişkin kurallara da yer verilmiş idi. Ayrıca 1215 tarihli “Magna Carta” da da tüketicinin korunmasına ilişkin hususların bulunduğu bilinmektedir. Tüketici hakları tarihi süreç içerisinde gelişerek günümüzde, Uluslararası Tüketici Birlikleri Örgütü tarafından ilan edilen ve aşağıda sıralanan sekiz hakka dönüşmüştür. Bu haklar: • Temel ihtiyaçların karşılanması hakkı, • Güvenlik ve güven duyma hakkı, • Mal ve hizmetlerin serbestçe seçilmesi hakkı, • Bilgi edinme hakkı, • Eğitilme hakkı, • Tazmin edilme hakkı, • Temsil edilme hakkı, • Sağlıklı bir çevreye sahip olma hakkıdır.

ULUSLARARASI ve ULUSAL DÜZEYDE TÜKETİCİ HAKLARININ KORUNMASI

Uluslararası Düzeyde Turistin Hak ve Yükümlülükleri Tüketici haklarının uluslararası düzeyde korunması denildiğinde akla; Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından yapılan çalışmalar gelir. Evrensel tüketici hakları, başta ABD olmak üzere, Avrupa Birliği ülkeleri gibi sanayileşmiş batı ülkelerinde sağlıklı, güvensiz, kalitesiz ve pahalı mal ve hizmetlere karşı verilen mücadeleler sonucunda 9 Nisan 1985 yılında Uluslararası Tüketiciler Örgütü’nün önerisi ve girişimi ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda “Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesi” adı altında kabul edilmiştir. Türkiye’nin de taraf olduğu BM Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesi’nde yer alan ve tüketicilerin uluslararası anayasası niteliğinde olan hakların içeriğini genel olarak şu şekilde özetlemek mümkündür: • Tüketicinin temel ihtiyaçlarının karşılanması hakkı • Sağlık ve güvenlik hakkı • Ekonomik çıkarların korunması hakkı • Bilgi edinme (bilgilendirilme) hakkı • Eğitilme hakkı • Tazmin (zararların giderilmesi) hakkı • Örgütlenme, sesini duyurma ve temsil edilme hakkı • Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı Avrupa Birliği’nde de turist hakları, genel olarak tüketici hakları kapsamında koruma altına alınmakla birlikte, AB tarafından doğrudan turist hakları ile ilgili aşağıdaki uygulamalardan bahsetmek mümkündür. Bunlar: • Tüketicinin bilgilendirilmesi ve eğitimi • Tüketici mallarında garantiler • Avrupa Tüketici Bilgi Merkezi kurulması • Otellerde standart sembol sistemi • Yangın güvenlik önlemleri • Paket seyahat önlemleri • Tüketicinin yargı yoluna ulaşması • Tüketim vergisi ve gümrüksüz satış • Engelli kişilerin turizm faaliyetlerinden yararlanması • Gıda kalitesi ve güvenliği Ulusal Düzeyde Turistin Hak ve Yükümlülükleri Tüketici hakları ulusal boyutta da korunmaktadır. Konu ile ilgili düzenleme farklı kanun ve yönetmeliklerde yer almaktadır. Öncelikle konu ile ilgili tüketici haklarının korunmasına yönelik düzenleme belirtilecek ve daha sonra hususi olarak turist haklarının korunmasına yönelik yasal düzenlemeler belirtilecektir. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketicinin Hak ve Yükümlülükleri Türkiye’de tüketici hakları genel olarak 6502 sayılı ve 2013 tarihli “Tüketicinin Korunması hakkında Kanun” ile düzenlenmiştir. 6502 sayılı Kanun ile tüketici; “ticari veya mesleki olmayan amaçlar ile hareket eden gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır (3/k. m). 6502 sayılı Kanun’un 50 ve 51.maddelerinde turistin hak ve yükümlülükleri ile ilgili hükümler yer almaktadır. Paket Tur Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Turistin Hak ve Yükümlülükleri Yönetmeliğin 4.maddesi (f) fıkrasında tanımlandığı üzere paket tur sözleşmesi; paket tur düzenleyicileri veya aracıları tarafından ulaştırma,

konaklama ve başka turizm hizmetlerinden en az ikisinin birlikte, her şeyin dâhil olduğu fiyatla satıldığı veya satımının vaat edildiği ve hizmetin 24 saatten uzun bir süreyi kapsadığı veya gecelik konaklamayı içerdiği sözleşmelerdir. Ayrıca söz konusu Yönetmelik'te paket tur sözleşmesine ilişkin uygulanması gereken temel yükümlülükler de yer verilmiştir. Bunlardan en önemlilerini şu şekilde sıralamak mümkündür: • Broşür verme yükümlülüğü • Sözleşme düzenleme yükümlülüğü • Yolculuk öncesi bilgilendirme yükümlülüğü 1618 Sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'na Göre Turistin Hak ve Yükümlülükleri 1618 sayılı Kanun'da da tüketicinin (turistin) haklarını korumaya yönelik hükümlere yer verilmiştir. 1618 sayılı Kanun'un "seyahat acentalarının yükümlülükleri" başlıklı 10.maddesinde yer alan yükümlülükler, acenteler tarafından harfiyen yerine getirilir ise tüketicinin (turistin) hakları da korunmuş olacaktır. Seyahat Acentaları Yönetmeliği 2007 tarihli Seyahat Acentaları Yönetmeliği'nde, seyahat acentelerinin hizmetlerine belirli kriterler ve asgari koşullar getirilerek turist haklarının korunması sağlanmaktadır. Ayrıca Türkiye'de turistin hak ve yükümlülüklerine ilişkin hükümler aşağıdaki düzenlemelerde de yer almaktadır: • Turizmi Teşvik Kanunu • Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik • Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

TURİZM SEKTÖRÜ ÇALIŞMA MEVZUATI

Bu ünite de turizm sektörü çalışanlarının hukuki statüsü ve tabi oldukları çalışma mevzuatı üzerinde durulmuştur.

TURİZM SEKTÖRÜ ÇALIŞANLARININ HUKUKİ STATÜSÜ

Kişiler çok farklı alanlarda bir bedel karşılığında, farklı şekillerde çalışmaktadır. Günlük hayatta kimi çalışanlar bir işveren veya kuruma bağlı olmaksızın faaliyetlerini sürdürmekte, kimisi de bir kurum veya kuruluş bünyesinde veya bir işverenin emri altında üstlendiği işi yerine getirmektedir. Bu bakımdan çalışanların hukuki statüsü ve onlara uygulanacak hukuk kuralları da farklılık göstermektedir. Böylece çalışanlar “bağımlı çalışan” ve “bağımsız çalışan” olmak üzere ikiye ayrılır. Turizm sektörü çalışanlarının neredeyse tamamı iş sözleşmesi ile bir işverene bağlı olarak çalıştıklarından, işçi statüsünde bağımlı çalışan sınıfına dâhildir. Turizm sektörü çalışanları iş sözleşmesi çerçevesinde iş gördüklerinden, 4857 sayılı İş Kanunu’na tabidirler.

TURİZM SEKTÖRÜ ÇALIŞMA HAYATINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

İşçi 4857 sayılı İş Kanunu’nun 2. maddesinde tanımlandığı üzere işçi; bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişidir. Kanunun işçi niteliği kazanılamayacağını düzenleyen emredici hükümleri hariç, çalışma ve sözleşme özgürlüğü gereğince iş sözleşmesi ile çalışan herkes işçidir. İş sözleşmesi ile çalışma işçiyi, diğer çalışanlardan ve özellikle diğer bağımlı çalışanlardan yani kamu görevlisi, memur ve kamuda çalışan sözleşmeli personelden ayırır. İşçinin Kanunda yer alan kısa tanımında görüleceği üzere sadece gerçek kişiler işçi olabilir. İşçinin iş sözleşmesi ile üstlendiği edimlerin niteliği ve yine bu edimin şahsen yerine getirilecek bir edim olması, tüzel kişilerin işçi olamaması sonucunu doğurur. Turizm sektörü bir hizmet sektörüdür. Üstelik özel sektörün egemen olduğu bir çalışma alanıdır. Bedensel faaliyet gerektiren hizmetlerin sunulduğu bu alanda yapılan işler çeşitlilik gösterince, çalışanlar da çeşitlilik göstermektedir. Başta aşçı, garson, barmen ve oda hizmetleri personeli olmak üzere tur rehberleri, destek elemanları, sürücüler ve öğreticiler gibi birçok personel turizm sektöründe çalışmaktadır. Stajyer Stajyer, belirli bir mesleki alanda teorik öğrenim almış veya almakta olan ve bu mesleğin pratiğini görmek ve teorik bilgisini pratik bilgi ile geliştirip, pekiştirmek için iş yerinde bulunan kişidir. Turizm sektörü, teorik bilginin yanında sektörel deneyimin son derece önem arz ettiği çalışma alanlarından biridir. Mutfak, otel veya seyahat acentesi stajına gönderilen öğrencilerin eğitimini aldıkları iş, hizmet sektörünün önde gelen alanlarından. Stajyer, işçi değildir. Yakın zamana kadar işverenlerin yanlarında stajyer olarak bulunan öğrencilere herhangi bir ödeme yapma zorunluluğu bulunmaz iken, 2016 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’na stajyerlerin ücretlendirilmesine ilişkin ibareler eklenmiştir. İşveren İşveren, iş hukuku bakımından işçi çalıştırması dolayısıyla önem arz etmektedir. Nitekim işveren kavramı 4857 sayılı İş Kanunu’nun 2. maddesinde işçi ve iş sözleşmesi kavramlarından hareketle tanımlanmıştır. Düzenlemeye göre işveren; bir iş sözleşmesine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı işçi çalıştıran gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği bulunmayan kurum ve kuruluşlardır. Kanun’un iş sözleşmesini tanımlayan 8. maddesinden hareketle işveren kavramı ayrıca tanımlanacak olursa; Kanun’dan, iş sözleşmesinden, toplu iş sözleşmesinden ve çalışma şartlarından doğan yükümlülüklerin ifasını yerine getirmekle sorumlu kişi işverendir. İş hukukunda işveren, bir özel hukuk ilişkisinin karşı tarafı olmaktan daha fazla anlam ifade eder. Çünkü işveren; işçiyi bir ücret karşılığı olmak üzere kendi işinde çalıştıran, iş yeri organizasyonunu oluşturan ve yürüten, riski üstlenen ve birtakım hak ve yükümlülüklerin muhatabı olan kişidir. Birden fazla kişinin işveren olması mümkün olabileceği gibi tüzel kişi işverenlerde sadece en üst düzeyde emir ve talimat verme yetkisine sahip olan organ veya kişiler işveren olarak kabul edilir. İş Sözleşmesi 4857 sayılı İş Kanunu’nun 8. maddesinde tanımlandığı üzere iş sözleşmesi; bir tarafın (yani işçinin) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (yani işverenin) ise ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir. Turizm sektöründe çalışanların neredeyse tamamı, iş sözleşmesi ile çalışır. Turizm sektöründe çalışanların neredeyse tamamının iş sözleşmesine dayanarak çalışıyor olması ve ayrıca turizm hizmetleri ve bu hizmetlerin sunulduğu turizm tesislerinin 4857 sayılı İş Kanunu’nun kapsamı dışında tutulan iş ve işyerlerinden olmaması nedeniyle turizm sektörü çalışanlarına doğrudan İş Kanunu hükümleri uygulanır. 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri ise 4857 sayılı İş Kanunu’nda boşluk bulunan hâllerde genel hükümler olması bakımından uygulama

alanı bulur. İş Yeri 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlandığı üzere iş yeri; işveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacı doğrultusunda maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçilerin birlikte örgütlendiği birimdir. Kanunun 2/2. maddesi gereğince, işverenin iş yerinde ürettiği mal ve hizmet ile niteliği yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler, yani "iş yerine bağlı yerler" ile dinlenme, çocuk emzirme, yeme - içme, uyku, yıkanma, muayene, bakım ve mesleki eğitim için ayrılan veya kullanılan yerler ve avlu gibi eklentiler ve araçlar da iş yerinden sayılır. Böylece iş yeri; iş yerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür. İşveren Vekili 4857 sayılı Kanunu'nun 2. maddesine göre işveren vekili; işveren adına hareket eden ve işin, iş yerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kişidir. İşveren vekilliği çifte görünüm arz eden bir statüdür. Zira işveren vekili aynı zamanda işçidir. Ancak işveren vekili olarak yetkilendirilmekle bu statüsünü yitirmez. Kanunun açık ifadesi gereğince işveren vekilliği sıfatı, işçi olarak tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz. Bir kimsenin işveren vekili olarak işveren adına hareket edebilmesi için öncelikle işveren tarafından kendisine temsil yetkisi verilmiş olmalıdır. Üstelik bu temsil yetkisi işin veya iş yerinin ya da işletmenin yönetimine ilişkin olarak verilmelidir. Turizm sektöründeki örnekler göz önünde bulundurulduğunda bir oteldeki mutfak şefi, restoran müdürü ve ön büro müdürü işin yürütülmesinden sorumlu işveren vekilidir. Buna karşın personel müdürü iş yerinin yönetiminden sorumlu işveren vekili iken, otel müdürü işletmenin yönetiminden sorumlu işveren vekilidir. Alt İşveren 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlandığı üzere alt işveren; bir işverenden (asıl işveren), iş yerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine (asıl iş) ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu iş yerinde aldığı işte çalıştıran işverendir. Alt işveren ile asıl işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren – alt işveren ilişkisi denir. Turizm sektörü işletmelerinde ve özellikle otellerde; hamam – sauna kısımlarında verilen hizmetlerin veya animasyon hizmetlerinin alt işveren aracılığı ile sunulduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra otellerin bünyesinde bulunan çamaşırhanelerdeki işlerin ayrıca bir işveren ile anlaşmak suretiyle o işverenin münhasıran bu iş için görevlendirdiği işçiler tarafından görülmesi durumunda da asıl işveren alt işveren ilişkisi kurulabilir.

TURİZM SEKTÖRÜNDE SIKÇA KARŞILAŞILAN İŞ SÖZLEŞMESİ TÜRLERİ

Turizm sektöründe en sık karşılaşılan iş sözleşmesi türleri şunlardır: kısmi süreli iş sözleşmesi, mevsimlik iş sözleşmesi, belirli süreli iş sözleşmesi, deneme süreli iş sözleşmesi ve çağrı üzerine çalışma. Kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan işçi ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatlere, tam süreli emsal işçiye göre çalıştığı süreyle orantılı olarak hak kazanır. 4857 sayılı İş Kanunu ile belirtilen koşulların varlığı hâlinde işveren işçi ile belirli süreli iş sözleşmesi yapabilecek, aksi takdirde zaten sözleşmenin belirli süreli yapılmasını gerektirecek bir durum olmadığından, işçiyi belirsiz süreli iş sözleşmesi ile istihdam etmesi gerekecektir. Turizm sektörü, işletmelerin faaliyete buldukları süreler ve yürütülen hizmetler göz önünde bulundurulduğunda genellikle belirli süreli iş sözleşmesi yapmaya uygun bir sektördür. Öğretide çeşitli tanımları yapılmakla birlikte mevsimlik işler ise yılın belirli dönemlerinde faaliyetin yoğunlaştığı, diğer dönemlerinde ise azaldığı veya tamamen durduğu işlerdir. Ayrıca bu durum yılın belirli dönemlerinde düzenli olarak tekrarlamaktadır. Turizm sektöründe mevsimlik iş sözleşmeleri çoğunlukla belirli süreli yapılmaktadır. Belirsiz süreli yapıldığı ise nadiren görülür.

İŞÇİ VE İŞVERENİN İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

İşçi ve işverenin bu sözleşmeden doğan birtakım hakları olduğu gibi, sözleşme ile üstlendikleri bazı yükümlülükleri de vardır. İşçinin iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini beş başlık altında açıklamak gerekir. Bunlar; iş görme borcu, işverenin talimatlarına uyma borcu, sadakat borcu, teslim ve hesap verme borcu ve rekabet etmeme borcudur. İşverenin iş sözleşmesi ile üstlendiği borçlar ise ücret ödeme, işçiyi koruma ve gözetme, eşit davranma ve diğer borçları olmak üzere dört başlık altında ele alınır.

TURİZM HUKUKUNDA SÖZLEŞMELER

Borç İlişkisi, Borcun Kaynakları ve Sözleşme Kavramı Borç İlişkisi Borç, borçluyu, alacaklıya karşı bir edimi yerine getirme yükümlülüğü altına sokan hukuki bağdır. Bu edim bir şeyin verilmesi, yapılması yahut yapılmaması şeklinde gerçekleşir. Dar anlamda borç, taraflardan birinin yerine getirmekle yükümlü olduğu, diğerinin ise isteme yetkisine sahip olduğu bir edimi ifade eder. Her borç ilişkisinde alacaklı, borçlu ve edim olmak üzere üç öge vardır. Borçlunun alacaklıya karşı vermek, yapmak zorunda olduğu şeye edim denir. Mesela belirli miktar paranın ödenmesi yahut işçinin işi yapması birer edimdir. Borcun Kaynakları Hukuki İşlem(sözleşmeden doğan borç ilişkisi); Hukuki bir sonuç elde etmek üzere ortaya konulan irade açıklamasına hukuki işlem denir. Hukuki işlem işlemler tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki sonuç doğurabileceği gibi (yenilik doğuran bir hakkın kullanımında olduğu yahut vasiyetname düzenlenmesinde olduğu gibi), iki taraflı irade beyanlarının örtüşmesi (sözleşmeler) ile de kurulabilir. Haksız Fiil; Haksız fiiller, taraflar arasında önceden mevcut olmayan bir hukuki ilişkiyle ilgili olmayan ve başkasına zarar veren hukuka aykırı davranışlardır. Haksız fiiller herkes için uyulması zorunlu genel bir davranış kuralına aykırı olan ve aynı zamanda başkalarını zarara uğratan insan davranışlarıdır. Sebepsiz Zenginleşme; Haklı bir sebep olmaksızın bir kimsenin malvarlığından başka bir kimsenin malvarlığı aleyhine ortaya çıkan çoğalmadır. Türk Borçlar Kanunu md. 77 uyarınca “Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür”. Sözleşme Kavramı Sözleşme Borçlar Kanunu md. 1 uyarınca tarafların iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklanması ile kurulur. Borçlar Kanunu’ndaki tanımdan hareketle bir sözleşmede bulunması gereken kurucu unsurlar şunlardır; • Tarafların iradelerini açıklamalı, • İrade açıklamaları karşılıklı olmalı, • İrade açıklamaları kurulmak istenen sözleşmenin esaslı unsurlarını ihtiva etmeli, • İrade beyanları birbirine uygun olmalıdır. Sözleşme Özgürlüğü Sözleşme özgürlüğü Borçlar hukukuna hakim ilkelerden kişilerin, kendilerine tabi olacak kuralları bizzat düzenleyebilmelerine olanak tanıyan “ irade özerkliği” ilkesi gereği kabul edilmiştir. Sözleşme özgürlüğü ya da diğer tanımıyla akit serbestesi kişilerin kanun düzeninin öngördüğü sınırlar çerçevesinde kendilerine uygulanacak hukuk kurallarını yaratabilmelerine imkân tanır. Sözleşme Çeşitleri Türk Borçlar Kanunuyla günlük hayatta sık kullanılan sözleşmeler hüküm altına alınarak açıkça düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu yaygın kullanım alanı olan bazı sözleşme tiplerini kanun düzeyinde düzenlemiştir. • Temlik borcu doğuran sözleşmeler; örn. Satış sözleşmesi • Kullandırma sözleşmeleri; örn.kira sözleşmesi • İş görme sözleşmesi; örn. Hizmet sözleşmesi • Saklama sözleşmesi; örn. Vedia(emanet) sözleşmesi • Teminat sözleşmesi; örn. Kefalet sözleşmesi • Talih ve tesadüfe bağlı sözleşmeler; örn. Kumar ve bahis sigortaları • İrat sözleşmeleri; örn. Ölünceye kadar bakma sözleşmesi • Şirket sözleşmesi; örn adi şirket sözleşmesi

TURİZİM HUKUKUNDA UYGULANAN SÖZLEŞME TÜRLERİ

Turizm hukukunda da borçlar hukukunda yer alan genel prensip olan sözleşme özgürlüğü ilkesi geçerlidir. Sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde turizm alanında kamu düzenine ve emredici kurallara aykırı olmamak kaydıyla sözleşme türleri yaratılmıştır. Seyahat Acentesi – Konaklama Tesis Sözleşmeleri (Otel Sözleşmesi) Otel Sözleşmesi, Tek veya grup olarak seyahat eden acente müşterilerine, otelcinin belirli bir fiyata otel hizmetlerini sağlayacağını otelci ve seyahat acentesinin kabul ettiği bir sözleşmedir. Seyahat acentesi ile otel aralarında yapacakları otel sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sözleşme hükümlerini serbestçe belirlemeleri mümkündür. Böyle bir sözleşme düzenlenmemiş veya tarafların aralarında belirlediği sözleşmede yer verilmeyen konularda “ Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik” hükümleri uygulanır. Bir otel sözleşmesinin oluşması, acentedan otelciye yapılacak rezervasyon talebi ile başlar. Rezervasyon talebinin yazılı olması gerekir. Sözlü talepler, en geç bir hafta içinde otelciye ulaşacak şekilde yazılı olarak (mektup, telgraf, telex vb.) teyid edilir. Otelcinin otel sözleşmesi ile mutabık kalınmış fiyatlara uyması gereklidir. Fiyatların değişmesi hâlinde yeni fiyatların uygulanmaya konulması için 30 günlük bir uyarılama süresi bırakılacaktır. Ancak, bu fiyat değişiklikleri, teyid edilmiş rezervasyonlar için uygulanmaz. Otelci ve Acentenin Karşılıklı Yükümlülükleri; Otelcinin, bir seyahat acentasını müşterisi olarak seyahat eden kişilere (ister bireysel ister grup hâlinde olsunlar) otel sözleşmesi uyarınca vereceği hizmetler, aynı koşullar altında kendi müşterilerine sağladığı hizmetlerle aynı kalitede olacaktır. Otelci, ayrıtılan yerleri, geliş günü saat 14.00'den ayrılış günü saat

12.00'ye kadar müşterinin kullanımına açık tutacaktır. Usulüne uygun olarak yapılmış ve teyit edilmiş bir rezervasyonla ilgili olarak, otelci sözleşme ile yükümlendiği hususları yerine getirmek zorundadır. Bunları yerine getirmeyen otelci, acentanın bu nedenle uğradığı gerçek zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Otel Sözleşmesinin İptali; Otel sözleşmelerinin tümüyle veya kısmen iptali, yazılı olarak yapılmalı ve tarih konmalıdır. Acenta tarafından şifahi veya telefonla yapılan tüm iptaller yazılı olarak teyid edilmelidir. Tur Operatörü – Tüketici Arasında Yapılan Sözleşmeleri (Seyahat Sözleşmesi / Paket Tur Sözleşmesi) Seyahat sözleşmeleri, önceden yapılmış bir program çerçevesinde birden çok gezi hizmetinin toptan bir fiyat karşılığında hizmetlerin yerine getirilmesi ile ilgili sorumluluğun da üstlenilerek taahhüt edilmesi şeklinde kurulur. Tur operatörleri belirli bir turistik bölgeye yönelik olarak ulaşım, konaklama, yiyecek ve içecek, eğlence ve dinlenme hizmetlerini bir araya getirip belirli bir fiyatla tüketicilerin hizmetine sunar. Seyahat sözleşmeleri genellikle paket tur satışı şeklinde gerçekleşir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca 14.01.2015 tarihinde yayınlanan paket tur sözleşmeleri yönetmeliği bu sözleşme türünün düzenlenmesine yönelik belirleyici tek yasal düzenlemedir. Bu yönetmelik; paket tur, paket tatil, paket seyahat veya benzeri isimler altında düzenlenen sözleşmeleri kapsar. Finansal Kiralama Sözleşmeleri Finansal kiralama sözleşmeleri 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nda düzenlenmiştir. Finansal Kiralama Sözleşmesi; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir. Bu tanıma göre Kiralayan; finansal kiralama şirketini, Kiracı; finansal kiralamayı kabul edeni, Mal; finansal kiralamaya konu malı, Kira bedeli; finansal kira bedelini ifade eder. Sözleşme Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri; Kiracının hak ve borçları; Kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi olup, sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü faydayı elde etmek hakkına sahiptir. Kiracı, finansal kiralama konusu malı sözleşmede öngörülen şart ve hükümlere göre itinayla kullanmak zorundadır. Sözleşmede aksine hüküm yok ise kiracı, malın her türlü bakımından ve korunmasından sorumlu olup, bakım ve onarım masrafları kiracıya aittir. Malın sözleşme süresi içinde hasar ve zıyayı sorumluluğu kiracıya aittir. Bu sorumluluk ödenen sigorta miktarının karşılanmayan kısmı ile sınırlıdır. Ancak bu farkı, kiracı finansal kiralama bedelleri ile ödemek zorundadır. Kiracı, finansal kiralama konusu maldaki zilyetliğini bir başkasına devredemez. Kiralayan şirketin hak ve borçları; Finansal kiralama konusu mal kiralayan şirketin mülkiyetindedir. Kiralayan şirket, mülkiyeti kendisine ait olan finansal kiralama konusu malı sözleşme süresince sigorta ettirmek zorundadır. Sigorta primlerinin ödenmesi kiracıya aittir. Sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralayan, malın mülkiyetini bir üçüncü kişiye devredemez. Sözleşmede bu yetkinin tanınması hâlinde, devir, ancak başka bir kiralayana yapılabilir. Devralan, sözleşme hükümlerine uymak zorundadır. Devrin kiracıya karşı geçerli olması onun haberdar edilmesine bağlıdır. Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayan şirkete aittir. Ancak taraflar sözleşmede, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağını da kararlaştırabilirler. Franchise Sözleşmeleri Franchise sözleşmeleri kendine özgü bir sözleşme türü olarak son yıllarda gelişen ve yaygınlaşan bir sözleşme türüdür. İsim hakkı sözleşmesi olarak türkçeye uyarlayabileceğimiz bu sözleşmeler ile Franchise veren ve franchise alan iki bağımsız taraf franchise verenin sahip olduğu üretim, işletme veya pazarlama sistemini bir ücret karşılığında franchise alana devreder. Franchising; bir kimsenin başkasının çalışma prensiplerine ve talimatlarına bağlı kalarak ve bir bedel (ücret) karşılığında onun ürününü veya hizmetini sağlama imkânı sunan bir ticari ilişki türüdür. Franchise sözleşmesinde sözleşen taraflar; kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan işletmeci ile piyasada isim yapmış bir pazarlamacıdır. Sözleşme ile bağımsız işletmeci, belli bir marka değeri kazanmış ürün veya hizmetten yararlanma hakkını ve bundan doğan yükümlülükleri devralır. Türkiye'de genellikle fast-food şirketleri, benzin istasyonları vs. tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde, herhangi bir dar ve teknik anlamda kanunda, genel olarak tüm franchise sözleşmelerini kapsayan bir tanım ve yine tüm franchise sözleşmelerinin hüküm ve sonuçlarını doğrudan ele alan bir düzenlemenin mevcut olmadığını söyleyebiliriz. Franchise sözleşmesi, bu bağlamda, dar ve teknik anlamda bir kanunda özel olarak tanımlanmamış ve doğrudan düzenlenmemiş olan bir karma sözleşmedir. Franchise Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri; Franchising verenin yükümlülükleri: 1. Sözleşme öncesi açıklama ve aydınlatma borcu 2 İşletme ve Pazarlama Sistemini Franchise-Alana Kullandırma Borcu 3. Franchise alanı koruma-destekleme 4. Franchise verenin malzemeleri teslim borcu Franchise alanın yükümlülükleri: 1. Mal ve hizmetlerin sürümünü kendi ad ve hesabına yapma ve arttırma 2. Kendisine sunulan gayri maddi malları kullanma: 3. İşletme ve pazarlama ilkelerine uyma ve kontrollerine katlanma borcu 4. Franchise verenin menfaatlerini koruma ve sadakat borcu 5. Ücret ödeme

TURİZMİN ETİK İLKELERİ

Bu ünite de ahlak ve etik kavramları ile turizmin etik ilkeleri üzerinde durulmuştur.

AHLAK KAVRAMI

Genel manada ahlak; bir toplumda iyilik ve kötülük hakkında oluşan değer yargıları çerçevesinde yapılması ve yapılmaması gereken davranışlara ilişkin kurallar bütünüdür. Ahlak kuralları sosyal düzen kurallarından biridir. Hukuk kurallarının da yazılı olmayan kaynağını teşkil eder. Sosyal düzen kuralları ise toplumsal yaşamı düzenleyen kurallardır. İlk başlarda aynı nitelikte sayılan sosyal düzen kuralları, uygarlıklar ilerledikçe ve sosyal yaşamda işbölümü arttıkça birbirinden ayrılmıştır. Günümüzde sosyal düzen kuralları denildiğinde akla; hukuk kuralları, ahlak kuralları, din kuralları ve görgü kuralları gelmektedir. Ahlak kuralları insanların hem kendilerine hem de diğer insanlara karşı ödevlerini düzenleyen kurallardır. Ahlak kuralları, nesnel (yani objektif) ve öznel (yani sübjektif) olmak üzere iki türden oluşur. Nesnel ahlak; insanın diğer kişilere karşı olan ödevlerini düzenleyen ahlak kurallarıdır. Öznel ahlak ise insanın kendi nefesine karşı olan ödevlerini gösteren ahlak anlayışıdır. İçini temiz tutmak, dürüst olmak, diğer kişiler hakkında iyi düşünmek öznel ahlak içinde değerlendirilir. Yoksullara yardım etmek, hırsızlık yapmamak, toplu taşıma araçlarında yaşlılara yer vermek ise nesnel ahlakın birer görünümüdür. Nesnel ahlak, toplumun barış ve güven içinde yaşamasını sağlayan, kişilerin birbirine yakınlaşması ve yardım etmesine yarayan ahlak anlayışıdır. Zaman zaman kişiler veya taraflar arasında ahlaki ikilemler ortaya çıkmaktadır. Bu ikilemlerin giderilmesi toplumsal uzlaşma açısından önem arz eder. Kohlberg'e göre ahlaki ikilem; bir konunun birbiriyle çatışan ancak iki tarafında tartışılabilir doğru yanlarının olması durumunda ortaya çıkar. Ahlaki ikilemlerin çözümünde izlenecek olan yöntem altı aşamadan oluşur. Bu aşamalar; ikilem oluşturan olayların tespiti, bu olaylardaki mesleki ahlak konularının tanımlanması, ikilemin sonucunda kimin ne şekilde etkilendiğinin belirlenmesi, ikilemi çözmesi gereken kişinin uygun seçenekleri tanımlaması, her seçeneğin geçerli sonucunun ortaya konması ve uygun olan davranışa karar verilmesinden oluşur.

ETİK KAVRAMI

Bir görüşe göre etik; bireylerin diğer birey veya gruplar ya da örgütler ile ve böylece toplum ile doğru ilişkiler kurma yöntemlerini araştırarak ve konu edinen bir disiplin dalıdır. Diğer bir görüşe göre ise kanunlar tarafından kontrol edilmeyen, ancak insan davranışlarının sonuçlarına odaklı kültürel ve töresel bir standart olarak, kanuni zorunluluk neticesinde yapılan faaliyetlere kıyasla daha yüksek standartları karşılayan davranışları zorunlu kılan, kendine özgü davranış kurallarıdır. Etik, aynı zamanda felsefi bir süreçtir. Bu süreç, kişilerin karar alırken ve uygularken belirli ilkelere ve standartlara bağlı kalmalarını gerektirir. Felsefenin bir disiplini olan etik, kendini ahlaki eylemin bilimi olarak adlandırır. Etik, bizlere nasıl yaşamamız gerektiğini gösteren, geleneğin akıl süzgecinden geçirilmesini amaçlayan bir disiplindir.

AHLAK – ETİK İLİŞKİSİ

Ahlak ve etik kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılabilir. Ancak yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu iki kavram aynı alana özgü ancak farklı anlamlara gelen kavramlardır. Ahlak, kişilerin birbirleri ile veya devlet ile olan ilişkilerinde, karşılıklı olarak yapılması arzulanan davranış tarzları ve toplumsal düzeni sağlayan kural ve normlar bütünüdür. Etik ise geçmişten bugüne bireyin davranış ve eylemlerinin, ahlak kurallarına uygun olup olmadığının değerlendirmesinden ibarettir. Ahlak ile etik arasındaki temel fark; etiğin bir ahlak felsefesi olması, ahlakın ise etiğin bir araştırma konusu olmasında yatmaktadır. Etik; ahlak felsefesinin kavramsal boyutunu ve ahlakın teorik kısmını oluştururken, ahlak üzerinde felsefi çerçevede düşünme anlamı taşımaktadır. Neyin iyi neyin kötü olduğu, doğru ve yanlışın ne olduğu, insan yaşamının amacının ne olması gerektiği, ahlaklı ve erdemli bir yaşamın neleri kapsayacağını araştırarak felsefenin bir dalı olarak etik, ahlaki kavramları analiz eden, iyinin ve doğrunun ne anlama geldiğini, bir eylemi doğru veya yanlış olarak nitelendirmemize sebep olan unsurların neler olduğu gibi konular üzerinde durmaktadır.

İŞ ETİĞİ – İŞLETME ETİĞİ

İş etiği, ahlaki standartları rasyonel bir şekilde değerlendirme ve bu standartları iş ortamında uygulama sürecidir. Ayrıca iş etiğinin iş ortamındaki karmaşık ahlaki ikilemleri incelemek ve çözmek için etik prensipleri uygulama disiplini olduğu da söylenir. İş etiği, meslek etiği olarak da adlandırılmaktadır. Mesleki davranışla ilgili olmak üzere neyin doğru, neyin yanlış, neyin haklı, neyin

haksız olduğu hakkında inançlara dayalı ilkeler ve kurallar topluluğuna da meslek etiği denir. İşletmelerde etik ilkeler oluşturulurken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlar; İşletmeye özgü etik kuralların öğrenilebilir ve geliştirilebilir olması, oluşturulan kurumsal etik ilkelerin, tüm yönetici ve çalışanları eşit derecede sorumluluk bilincine sevk etmesi ve tüm üyelerce uygulanmasının sağlanması, çalışanların etik ilkeleri içselleştirmesi, temel etik felsefe kazanması ve bu felsefeyi özümsemesi ve işletmeye özgü etik kültür oluşturulmasıdır. Bir işletmede, işletme etiğinin varlığından bahsedebilmek için bazı özelliklerin en azından minimum seviyede bulunması gerekmektedir. Bunlar ise güven, sorumluluk bilinci, adalet, gelişim, sürdürülebilirlik, mantık, zenginlik ve özgürlüktür.

TURİZMİN ETİK İLKELERİ

Dünya turizminin önümüzdeki yüzyıllarda sorumlu ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak amacıyla Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından “Turizmin Küresel Etik Kuralları” adı altında bir dizi önlem içeren ve turizmin tüm paydaşları için bazı yükümlülükler öngören etik kaideler belirlenmiştir. 27 Eylül - 1 Ekim tarihleri arasında Şili'nin Santiago şehrinde düzenlenen 13. Dünya Turizm Örgütü genel kurul toplantısında kabul edilen etik kurallar, 10 maddeden müteşekkildir. İlk 9 madde, başta hükümetler olmak üzere; tur operatörleri, turizm bölgeleri, seyahat acenteleri, turizm çalışanları ve turistlerin turizm faaliyetlerinde uymaları gereken etik kuralları düzenler. 10. madde ise küresel etik kuralların uygulanması ve yorumu hususunda tüm paydaşların başvurabileceği bir mekanizma tesis etmiştir. Bu çerçevede 10. madde ile öngörülen Dünya Turizm Etiği Komitesi 2011 yılında kurulmuştur. Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen etik ilkeler, 19 Kasım 2001 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanmıştır. Turizm faaliyetlerine katılan tüm kesimlerin uyması gereken kuralları içeren etik ilkeler tavsiye niteliğinde olmakla birlikte, ülkemiz turizm sektörünün sürdürülebilir bir gelişim gösterebilmesi açısından da son derece önemlidir. Şimdi bu ilkeleri kısaca açıklayalım. Turizmin insanlar ve toplumlar arasındaki karşılıklı anlayış ve saygıya katkısını düzenleyen 1. maddeye göre farklı kültürel değerlere, çeşitli dinî, felsefi ve ahlaki inanışlara hoşgörü ve saygı ile yaklaşmak, insanlığın ortak ahlaki değerlerini tespit edip, geliştirmek turizmin esasıdır. Etik kuralların, bireysel ve ortak gelişim aracı olarak turizm konusunu düzenleyen 2. maddesine göre dinlenme, tatil, spor, kültür ve doğaya çıkış kavramlarıyla özdeşleşen turizm; açık fikirlilik ile uygulandığında, uluslararası kültürel ve yasal farklılıkları ve çeşitliliği öğrenme ve kendini yetiştirme konusunda yeri doldurulamayacak bir tecrübedir. Turizm faaliyetleri, kadın ve erkek eşitliğini, özellikle çocukların, yaşlıların ve engellilerin oluşturduğu özel gereksinim gruplarının ve azınlıkların haklarına saygı gösterilmesini amaçlamalıdır. Etik ilkelerin, sürdürülebilir gelişme faktörü olarak turizmi ele alan 3. maddesine göre turizmin gelişmesinden sorumlu olanlar, öncelikle sağlam ve sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma için bugünün ve gelecek kuşakların ihtiyaç ve beklentilerini adil bir biçimde karşılayacak olan çevreyi ve doğal kaynakları korumakla yükümlüdür. Turizmin, insanlığın kültürel mirasının kullanıcısı ve zenginleştiricisi olarak nitelendirildiği 4. maddeye göre turizm kaynakları insanlığın ortak mirasıdır. Böylece bu kaynakların bulunduğu topraklarda yaşayan toplulukların da bazı hak ve yükümlülükleri vardır. Etik ilkelerin turizmi, turist gönderen ve ağırlayan ülkeler için kazançlı bir etkinlik olarak nitelendiren 5. maddesine göre yerel halk turizm faaliyetleri ile yakından ilgili olup, bu faaliyetlerden elde edilen ekonomik, sosyal ve kültürel kazançlardan ve yaratılan istihdamdan pay almalıdır. Turizmin gelişiminden sorumlu aktörlerin yükümlülüklerini düzenleyen 6. maddeye göre turizmciler, turistlere gidecekleri yer, seyahat, konaklama ve ağırlama ile ilgili tarafsız ve güvenilir bilgi sağlamakla yükümlüdür. Etik ilkelerin, turizm hakkını düzenleyen 7. maddesine göre doğrudan ve kişisel olarak dünyanın zenginliklerini keşfetme imkânı, eşit şekilde dünyada herkese ait bir haktır ve kural olarak engellenmemelidir. Turizm hareketlerinde serbestiyi düzenleyen 8. maddeye göre turistler ve ziyaretçiler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 13. maddesine, uluslararası ve ulusal mevzuata uygun olarak kendi ülkelerinde veya diğer ülkelere seyahat etme özgürlüğünden yararlanırlar. Dünya Turizm Örgütü küresel etik ilkelerinin, turizm endüstrisinde çalışanların ve girişimcilerin haklarını düzenleyen 9. maddesine göre turizm sektörü ve ilgili faaliyetlerde ücretli olarak veya serbest çalışanların temel hakları, ilgili ülkelerin denetiminde; gereken esneklik sağlanarak, turizm sektörünün boyutları ve mevsimlik faaliyetlerden kaynaklanan özel sınırlamalar göz önünde bulundurularak garanti altına alınmalıdır. İlk 9 maddede düzenlenen etik kodların uygulanmasına ilişkin hüküm içeren 10. maddeye göre turizmin gelişiminden sorumlu olan kamu ve özel sektör temsilcileri, yukarıda sayılan prensiplerin hayata geçirilmesinde işbirliği yapmak ve bunların uygulanmasını sağlamakla mükelleftir. Aynı sorumlular, Turizmin Küresel Etik Kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin anlaşmazlıklar ile ilgili olmak üzere tarafsız nitelikteki Dünya Turizm Ahlak Komitesine müracaat edebilir.

TURİZM VE ÇEVRE

Bu ünite de turizm çevre ilişkisine yer verilmiştir.

TURİZM ve ÇEVRE İLİŞKİSİ

Dünyanın en hızlı büyüyen endüstrilerinden biri olan turizm, gelişme sürecinde sosyal ve kültürel çevre gibi tarihî ve doğal doku ile de sürekli bir etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşim sonucunda bazı olumsuzlukların da meydana geldiği bir gerçektir. Konu, uzmanlar tarafından ele alındıktan sonra bu hususun, devlet politikası dâhilinde irdelenmesi ve turizm faaliyetlerinin çok uzun dönemli planlamalarla ele alınmasının gerektiği ortaya konulmuştur. Turizm ve çevre arasında ortak bir ilişki vardır. Günümüzde çevre, turizmin birincil ve temel kaynağıdır. Ancak turizmin yine en önemli etkisi çevreye olmaktadır. Birçok turizmci, “turizm çevre bilimine dayalı bir toplum endüstrisidir” diyerek, çevre kaynaklarının istismar edilmesinin önlenmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Çevre Kavramı Çevre, “insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır”. Başka bir tanıma göre çevre, “canlı ve cansız varlıkların bir arada etkileşim içinde buldukları ortamdır”. Çevre, iki türden müteşekkil bir kavramdır. Bunlar; fiziksel çevre ve toplumsal çevredir. Fiziksel çevre, insanın içinde yaşadığı, varlığını, özelliğini ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortamdır. Doğal çevre ve yapay çevre olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal çevre, insan emeğine bağlı olmaksızın doğanın kendi kendine hazırlanmış olduğu fiziksel çevredir. Doğada yaşayan bir canlı olarak insan da bu doğal çevrenin bir Toplumsal çevre, bir fiziksel çevre içinde bulunan insanların ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemleri gereği yarattıkları ilişkilerin tümüdür.

TURİZM ve ÇEVRE İLİŞKİSİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Turizm sektörü, genellikle doğal dengenin çok duyarlı olduğu yerlerde gelişmekte ve dikkat edilmediği takdirde bu dengeyi kolaylıkla bozmaktadır. Turizmin ekonomik yönünün ağır basması, turizm ve çevre arasındaki ilişkinin uzun yıllar ihmal edilmesine neden olmuştur. Oysa turizm sadece ekonomik bir olay değildir. Turizm sektörünün, kullanarak bir talep ögesine dönüştürdüğü belli başlı üç çevresel kaynak vardır. Bu kaynaklar: • Doğal kaynaklar (deniz kıyıları, ormanlık alanlar, ulusal parklar vb) • İnsan yapısı kaynaklar (tarihî kent dokuları, arkeolojik alanlar vb) • Sosyo - kültürel kaynaklar (yeme - içme, merasim vb. örf ve adetler) Özellikle doğal ve insan yapısı kaynaklar, turizmin dayandığı en önemli unsurlardandır. Turizmin gelişimi için bu çevresel kaynakların korunması gerekir aksi takdirde çevre kirliliği ile karşı karşıya kalınacaktır. Çevre kirliliği, doğanın temel fiziksel unsurları olan hava, su ve toprak üzerinde olumsuz etkilerin oluşması ile ortaya çıkan ve canlı öğelerin hayati öğelerini olumsuz yönde etkileyen çevre sorunlarıdır. Çevre kirliliği, günümüzde gelişmiş olan ülkelerin de başta gelen ve en aktüel sorunlarından. İnsan ve hayvan topluluklarının içinde yaşamakta olduğu doğal çevre, son yıllarda tahminlerin üzerinde zarar görmüş ve kirlenmiş ve hâlen de kirlenmeye devam edilmektedir. Sorunun ciddiyeti ve boyutlarını çeşitli ülkelerden çevrenin kirlenme ve bozulma örnekleri açıkça gözler önüne sermektedir • Çin, dünyada sera etkisi olan gaz üretici ülkelerin başında geliyor. Bu durum ormanları hemen hemen yok ediyor. • Almanya, asit yağmurları doğayı hızla yok ediyor. Ülkede zehirli atık bırakılan yaklaşık 35 bölge olduğu belirtilmektedir. • İtalya, Adriyatik Denizinin durumu kritik olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca Milano ve Roma gibi, hava kirliliğine bağlı sisin görüldüğü Floransa'da da tarihî kentlerin merkezine araç trafiğine sınırlama getirilmiştir. • Endonezya, 10 bin millik mercan kayalıkları yok olmuştur. • Polonya, Avrupa Çevre Acentesi yetkilisi olan Martin Adams'a göre Polonya, kalp krizi, kanser, felç ve hatta bunaklık gibi hastalıklarla ilişkisi olduğu düşünülen çevre kirliliği parçacıklarının en yüksek oranda bulunduğu ülkedir. Ayrıca Avrupa'nın hava kirliliği en yüksek şehirlerinden 10 tanesi Polonya'da bulunuyor. Polonya'nın bu yoğun hava kirliliğinin sebebi linyit ve kömürün çok fazla kullanılıyor olması. • Meksika, Meksika'nın başkenti Mexiko'da kent yönetimi, ozon seviyesindeki artış nedeniyle hava kirliliği alarmını verdi. Dünya Sağlık Örgütü tarafından geçen yıl sağlığı tehdit eden risklerin azaltılmasına ilişkin yayımlanan raporda, karbondioksit ve kısa ömürlü hava kirleticileri olarak tanımlanan is, ozon ve metan emisyonlarının sadece iklim değişikliğine neden olmakla kalmadığı yılda 7 milyondan fazla kişinin erken ölümüne yol açtığı açıklanmıştı. • Kanada, ülkede asit yağmurlarının etkisi ile birlikte hava kirliliğine yol açan nedenlerden kötü enerji kullanımı gibi kalitesiz kömür kullanımı da gösterilmektedir. Genel olarak çevre kirliliğine sebep olan faktörler incelendiğinde nüfus artışı gibi, sanayileşme, kentleşme ve turizm faaliyetlerinin de ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Turizm

sektörü günümüzde, kendine özgü tarihi ve dili olan ve çok sayıda insanın katıldığı bir kitle hareketi niteliğini kazanmıştır. Turizm; uçak şirketleri, deniz yolları, tren, kiralık araba şirketleri, seyahat pazarlamacıları olan acentalar ile pansiyonlar, restoranlar ve toplantı merkezleri gibi kimi büyük, kimi küçük iş kollarından oluşan onlarca değişik sektörle bağlantılı ve bünyesinde yüzlerce yan kuruluşu barındıran bir şemsiye görünümündedir. Ayrıca turizm, telekomünikasyon ve enformasyondan sonra 21. yüzyıla damgasını vuran, dünyanın üç temel hizmet sektöründen biri durumundadır. Ancak yarattığı ekonomik gelirin yanı sıra çevre üzerinde olumlu veya olumsuz birçok baskıyı da beraberinde getirdiği göz ardı edilmektedir. Bunun sebebi ise turizmin çevresel baskılarını en ağır şekilde hisseden toplumlarda bile turizmin ekonomik kalkınmada önemli ve öncelikli bir araç olarak görülmesidir.

TÜRKİYE'DE ÇEVRE SORUNU VE TURİZM

Ülkemizde de genellikle nüfus artışı ile birlikte görülen sanayileşme, sağlıksız kentleşme ve hızlı ekonomik gelişme süreci birtakım çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bunlar başta hava, su ve toprak kirliliği olmak üzere gürültü, erozyon gibi diğer çevre sorunlarıdır. Söz konusu çevre sorunları doğal yaşamın bozulmasına da neden olmaktadır. Türkiye'de çevre sorunlarını şu şekilde özetlemek mümkün olacaktır: • Hava kirliliği • Su kirliliği • Toprak kirliliği Türkiye'de çevre sorunlarının oluşmasında turizmin etkisi de şüphesizdir. Çevre sorunu, Türkiye de dâhil olmak üzere, dünyanın birçok ülkesini etki altına almıştır. Turizm sektörünün son yıllarda geliştiği Türkiye'de, turizm kaynaklı çevre sorunlarının da meydana gelmesi ile bu sorunların önlenmesi büyük önem taşımaktadır.

TÜRKİYEDE ÇEVRENİN KORUNMASINA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye'de çevrenin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilmektedir: • 1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu • 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu • 1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu • 1983 tarih ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu • 1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

DÜNYA VE TÜRKİYEDE ÇEVRE SORUNLARINA YÖNELİK FAALİYETLER

Gerek diğer ülkelerde ve gerekse Türkiye'de çevre kirliliği sorunu temiz ve sağlıklı bir gelecek açısından en büyük ortak endişe hâline gelmiştir. Ülkeler 1970'li yıllardan sonra plan ve hedeflerini belirlerken çevreyi de dikkate almışlar, özellikle uluslararası düzeyde çevre politikası giderek yaygın hâle gelmiştir. Çevre kirliliği konusunda ilk adım 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm I. Çevre Kongresi ile atılmış ve 5 Haziran "Dünya Çevre Günü" ilan edilmiştir. Bu sayede çeşitli sempozyumlar, uluslararası kongreler, konferanslar ve diğer etkinlikler izlenmiş, ayrıca konu ile ilgili çok sayıda bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Günümüzde çevre ile ilgili faaliyette bulunan kuruluşlar şunlardır: • Dünya Sağlık Örgütü (WHO) • Avrupa Topluluğu (EC) • Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) • Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) • Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO) • Kuzey Atlantik Paktı (NATO) • Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) • Gönüllü Kuruluşlar.

TÜRK TURİZM SEKTÖRÜNDE VERGİ TEŞVİK DÜZENLEMELERİ

Türk turizm sektöründe vergi teşvik düzenlemeleri öncelikle genel olarak vergi tanımı yapılarak vergi türleri açıklanarak; turizm teşvik nedenleri sıralanarak ve son olarak emlak vergisi muafiyeti, yatırım indirimi, vergi, resim ve harç istisnası, gümrük vergisi ve toplu konut fonu istisnası ve katma değer vergisi istisnası anlatılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

VERGİ TANIMI VE VERGİ TÜRLERİ

Devletin en temel gelir kaynağı olan vergi, kamu hizmetlerinin finanse edilebilmesi için, kişilerden karşılıksız olarak ve hukuki zor altında alınan iktisadi değerler olarak tanımlanabilir. En genel anlamıyla vergi türleri: • Gerçek kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden alınan gelir vergisi, • Sermaye şirketlerinin, kooperatiflerin, iktisadî kamu kuruluşlarının, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin ve iş ortaklıklarının kazançlarının tabi olduğu kurumlar vergisi, • İvazsız (karşılıksız kazanım) olarak el değiştiren servet üzerinden alınan veraset ve intikal vergisi; binalı veya binasız tüm gayrimenkullerden oluşan servet üzerinden alınan emlak vergisi, • Verginin konusunu karada, havada, denizde, göl ve nehirlerde insan, hayvan ve eşya taşımaya yarayan ve makine gücüyle hareket eden taşıtların oluşturduğu motorlu taşıtlar vergisi, • Yapılan mal ve hizmet teslimlerinde, mal veya hizmeti teslim alanın, teslim edene ödediği vergi türü olan katma değer vergisi, • Belirli mal veya ürünler üzerinden maktu veya oransal olarak alınan bir harcama vergisi olan Özel tüketim vergisi, • Mobil iletişim hizmetlerini yani cep telefonlarını, GSM hizmetlerini ve interneti kapsayan vergi türü olarak özel iletişim vergisi ve • Üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar el değiştiren; mal, servet ve hizmet unsurlarına hukukilik kazandırmak için düzenlenen her türlü belgeden alınan damga vergisidir. • Bazı kamu kurum ve kuruluşlarının yaptıkları hukuki işlemde ve sundukları hizmetten dolayı aldıkları paraya harç, Devlet kurumlarınca yapılan hizmetler karşılığında alınan paralara ise resim denir.

TURİZMİ TEŞVİK NEDENLERİ

Turizmin milli ekonomi açısından taşıdığı önem nedeniyle turizm sektörünün teşvik edilmesi ve korunması büyük ölçüde devlete düşen bir görevdir. Devlet, turizmi destekler çünkü • Turizm istihdam yaratıcı etkisinin vardır. • Ülkeye döviz sağlaması ve ödemeler dengesine olumlu katkıda bulunur. • Bölgeler ve sosyal gruplar arasındaki gelir dağılımı ve ekonomik gelişme farklılıklarını azaltıcı etki yaratır. • Vergi gelirlerini artırır. • Ülkenin bir bakıma ekonomik değeri olmayan doğal ve tarihsel varlıklarının değerlendirilmesini sağlar. • Yatırımlar sayesinde katma değer yaratır. • Ülkeler arasında ve bir ülkenin insanları arasında sosyal kaynaşmayı, kültürel alışverişi ve barış duygusunu geliştirir.

TURİZMİ TEŞVİK AMACIYLA YAPILAN VERGİSEL DÜZENLEMELER

Turizm sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin yaralanabileceği teşvik tedbirleri öncelikle 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanununa göre belirlenmektedir. Turizm sektöründeki teşvik tedbirleri ile turizm yatırım ve işletmelerinin bu teşviklerden yararlanma usul ve esasları, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili bakanlıklar ve Kalkınma Bakanlığı Müsteşarlığınca müştereken tespit edilir. Turizm vergi teşvikleri konusunda en güncel düzenlemeler 19.06.2012 tarihli Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı'dır. Bu Karar'da 2016 yılına kadar bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile hangi sektörlerin ne gibi koşullarla teşvik tedbirlerinden yararlandırılacağını saptamakta, daha sonra Ekonomi Bakanlığı Bakanlar Kurulunca saptanan konularla ilgili bir tebliğ yayımlayarak belirlenen teşvik politikası ve amaçları hakkında gerekli yönlendirmeleri yapmaktadır. Bu tebliğ ise 20.06.2012 Tarihli Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'dir. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararına göre Türk teşvik sistemi; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların teşviki uygulamalarından oluşur. Ayrıca Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında yer alan desteklerin uygulanması açısından iller sosyoekonomik gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak altı bölgeye ayrılmıştır. Her bir uygulama için sağlanacak vergisel teşvikler de farklılık göstermektedir. Teşvik edilmeyecek veya teşviki için aranan şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyeti genel teşvik uygulamaları için sağlanan vergi teşviklerdir. Stratejik yatırımlar, şartlarını sağlayan yatırımlar bölge farkı gözetilmeksizin gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, vergi indirimi, KDV iadesi ve gelir vergisi stopajı desteğinden yararlandırılabilirler. Büyük ölçekli yatırımlar şartları sağlamak kaydıyla gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, vergi indirimi, gelir

vergisi stopajı desteğinden yararlandırılabilirler. (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için). Bölgesel teşvik uygulamalarında ise gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, vergi indirimi, gelir vergisi stopajı desteği sağlanabilir. Emlak Vergisi Muafiyeti Turizm İşletmeleri 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun "Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dâhil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi hâlinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır" hükmüne göre işletmeler Emlak Vergisinden muaf tutulmaktadır. Yatırım İndirimi Amacı, kalkınma planları ve yıllık programlarda belirtilenlerden Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilen konularda, özel sektör açısından yapılacak yatırımları özendirmek ve bu yolla kalkınmanın hızlanmasına katkıda bulunmak olan yatırım indiriminde; yapılan yatırım tutarı yatırımcının elde ettiği kârdan indirilir ve böylece yatırım tutarının vergi matrahlarından düşürülür. Teşvik Kararı ile belirlenen yatırım teşviklerinden faydalanabilmek için desteklenen konularda yatırım yapılması ve yapılacak bu yatırım için Ekonomi Bakanlığınca düzenlenmiş/onaylanmış yatırım teşvik belgesine sahip olunması gerekmektedir. Yatırımın karakteristiğine bağlı olarak teşvik belgesi talebinde bulunulmadan önce ilgili mevzuatı gereği diğer kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi ve belge alınması gerekmektedir. Turizm yatırımlarında bu belge Kültür ve Turizm Bakanlığınca düzenlenecek Turizm Yatırımı, Turizm İşletmesi ve/veya Kısmi Turizm İşletmesi Belgesinin tasdikli suretidir. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararına göre otellerde bölgesel teşviklerden yararlanacak sektörlerdendir. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya termal turizm konusunda bölgesel desteklerden yararlanabilecek nitelikteki turizm konaklama yatırımları öncelikli yatırımlardandır. Vergi, resim ve harç istisnası İhracatı arttırmak, ihraç ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak ve ihraç pazarlarını geliştirmek amacıyla ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde vergi, resim ve harç istisnasına ilişkin tedbirlerin düzenlenmesi ve yürütülmesine ilişkin istisnalar tanınabilir Döviz Kazandırıcı Faaliyetlerde Damga Vergisi ve Harç İstisnası Uygulaması Hakkında 1 Seri No.lu Tebliğe göre Döviz kazandırıcı faaliyetlerin neler olduğu ve bu maddelerin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından birlikte tespit edilir. Turizm müesseseleri ile seyahat acentelerinin yurt içindeki ve yurt dışındaki turizm faaliyetleri sırasındaki yaptıkları döviz karşılığı hizmet satışları döviz kazandırıcı faaliyet olarak belirtilmiştir. Döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler çerçevesinde vergi, resim ve harç istisnasından yararlanmak isteyen firmalar, Dış Ticaret Müsteşarlığına müracaat ederek vergi resim harç istisnası belgesi almak zorundadırlar. Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası Teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar ile bu muafiyete ilişkin düzenleme yapılmıştır. Teşvik belgesi kapsamındaki yatırım malı makine ve teçhizatın ithali, otomobil ve hafif ticarî araç yatırımlarında yatırım dönemi içerisinde kalmak kaydıyla monte edilmemiş hâldeki aksam ve parçaların ithali, gemi ve elli metrenin üzerindeki yat inşa yatırımlarında tekne kabuğu ithali yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken gümrük vergisinden muafır. Katma Değer Vergisi İstisnası Turizmciler, vergi politikaları açısından bugüne kadar en çok KDV oranları üzerinde durarak, çeşitli taleplerini dile getirmişlerdir. Çünkü KDV yükü fiyat rekabetinde ciddi dezavantaj yaratmıştır. Sektörün bu yöndeki çabaları neticesinde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, yeme-içme mekânlarında ve belirli sınırlamalar ve şartlar kapsamında verilen yeme-içme hizmetlerinde KDV oranı yüzde 18'den yüzde 8'e indirilmiştir. Aynı düzenlemede yine belirli şart ve sınırlamalar ile otel, motel, pansiyon, tatil köyü ve benzeri konaklama tesislerinde sunulan geceleme hizmetlerinde uygulanan KDV oranı da yüzde 18'den yüzde 8'e indirilmiştir. Her iki KDV uygulamasında da alkollü içkiler oran indirimi dışında tutulduğu gibi, alımlar sırasında ödenen KDV'nin indirimi açısından da sınırlamalar bulunmaktadır. Turizm şirketlerinin başlıca KDV avantajları; • Hizmet ihracatı kapsamında olan hizmet satışları, • Gerekli şartların sağlanması hâlinde Türkiye'de ikamet etmeyenlere yapılan mal satışlarında sağlanan KDV istisnası veya • Yurtdışında çıkışta gümrüklerde turistlere KDV iadesi yapılması; • Deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı sürecinde ortaya çıkan teslim ve hizmetlerin KDV'den istisna edilmesi, • Deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanlarında verilen hizmetlerin KDV'den istisna tutulması şeklinde sayılabilir. (Yatlar deniz taşıma araçları kapsamındadır.)